

บทที่ 4

พิธีกรรมและความเชื่อในการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะแมะคี ตำบลโมโกร อำเภอลี้เมือง จังหวัดตาก

พิธีกรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของทุกคนเพราะพิธีกรรมช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจต่อผู้ประพฤติปฏิบัติในพิธีกรรมนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสบายใจรู้สึกปลอดภัยจากภัยต่างๆ ทั้งนี้พิธีกรรมย่อมแฝงไปด้วยความเชื่อความศรัทธาของบุคคลและหลอมรวมเป็นความเชื่อของกลุ่มคนในสังคมจนเกิดการประกอบพิธีกรรมขึ้น พิธีกรรมของกลุ่มสังคมนั้นมีทั้งความแตกต่างและคล้ายคลึงกันแล้วแต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่กำหนดให้เกิดลักษณะของพิธีกรรมนั้น เปรมพร ชันติแก้ว (2544, หน้า 41) กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงได้ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมตามวงจรชีวิตทั้งสามพิธีกรรม โดยเชื่อว่าเป็นชีวิตของแต่ละคนจะเป็นที่รู้จักและถูกกล่าวขานเพียงสามครั้ง คือ การเกิด การแต่งงาน และการเสียชีวิต โอกาสทั้งสามนี้จึงมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นอย่างมากเนื่องจากชีวิตมนุษย์เราแต่ละคนนั้นเกิดเพียงครั้งเดียว แต่งงานได้เพียงครั้งเดียวและตายเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยสมาชิกในชุมชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในโอกาสดังกล่าวของคนในชุมชน พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดเป็นการต้อนรับหรือรับรู้เกี่ยวกับสมาชิกใหม่ ในชุมชนเด็กที่เกิดมาจะต้องเริ่มต้นการเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคมดังกล่าว การแต่งงานเปรียบเหมือนการเปลี่ยนสถานะของสมาชิกคนหนึ่ง ในชุมชนคือ จากวัยเด็กมาวัยผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะพอที่จะมีครอบครัวเป็นของตนเองและการตายเปรียบเสมือนการสิ้นสุดสถานภาพการมีชีวิตของบุคคลดังกล่าวในโลกมนุษย์และกลับไปเริ่มต้นในอีกภพหนึ่ง

การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านยะแมะคี ตำบลโมโกร อำเภอลี้เมือง จังหวัดตาก เป็นพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขี้ทิศทางให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพของโลกมนุษย์ (ดู เล่อ ไซ่) และโลกแห่งความตาย (ป्ली ปู) การประกอบพิธีกรรมยังเป็นการแสดงถึงความกตัญญูของบุตรหลานต่อผู้ที่ล่วงลับ จากการนำ วัตถุสิ่งของต่างๆ มาเป็นเครื่องบูชา เครื่องสังเวยแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น เสื้อผ้า อาหาร เครื่องดื่ม วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ มามอบให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วยการใช้ ในการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะแมะคี ตำบลโมโกร อำเภอลี้เมือง จังหวัดตาก นั้นมีประวัติความเป็นมา ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการขับไล่

การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะมะคี ตำบลโมโกร อำเภอลี้ จังหวัดตาก เป็นพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงที่มีการสืบทอดมาช้านานนับศตวรรษ แต่ไม่มีหลักฐานการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรว่าเริ่มมีการประกอบพิธีกรรมการขับไล่มาตั้งแต่เมื่อไร โดยการประกอบพิธีกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขจัดทางให้กับผู้ที่ล่วงลับให้ไปสู่สุคติซึ่งถือว่าเป็นการอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปด้วย เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณที่จะบันดาลให้เกิดผลดีผลร้ายต่างๆ ชาวกะเหรี่ยงจึงการประกอบพิธีกรรมนี้โดยการสืบทอดด้วยวิธีมุขปาฐะเพราะเชื่อว่าการบันทึกเนื้อหาบทขับไล่หรือแม้กระทั่งกล่าวถึงเนื้อหาการขับไล่ภายในบ้านเรือนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับความตายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ควรกล่าวถึงมิเช่นนั้นจะเกิดการผีดผี (อ่ากะหม่า ตะมือคา) ส่งผลให้คนในบ้านอาจเจ็บป่วยได้ เมื่อมีเหตุให้เกิดการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ขึ้นเจ้าของบ้านจะส่งข่าวเชิญชวนญาติๆ ต่างหมู่บ้านให้มาร่วมงาน ส่วนสมาชิกในหมู่บ้านต่างก็จะพร้อมใจกันไปร่วมงานช่วยกันประกอบพิธีกรรม หมู่สาวจะร่วมขับไล่กันเป็นกลุ่มๆ มีการจับคู่เพื่อขับไล่กันได้ต่อกันตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงเช้าของอีกวัน จึงถือเป็นโอกาสที่จะทำให้หมู่สาวจากหมู่บ้านต่างๆ ได้ทำความรู้จักกัน ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมมีความเชื่อว่าการได้ร่วมพิธีกรรมเป็นการช่วยเหลือเพื่อนบ้านและสร้างกุศลแก่ชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ยังทำให้บรรยากาศงานศพคลายโศกเศร้าได้อีกทางหนึ่ง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะมะคี ตำบลโมโกร อำเภอลี้ จังหวัดตาก ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของพิธีกรรม
2. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการขับไล่
3. ลักษณะความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรม

1. องค์ประกอบของพิธีกรรม

องค์ประกอบของพิธีกรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้หากขาดองค์ประกอบของพิธีกรรมส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็จะส่งผลให้พิธีกรรมนั้นดำเนินไปอย่างไม่ถูกต้องและอาจไม่ประสบผลสำเร็จได้ ในการศึกษาครั้งนี้มีองค์ประกอบของพิธีกรรมการขับไล่ โดยแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. **บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรม** หมายถึง บุคคลที่มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม การขับไล่ผี ซึ่งถือว่าบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมมีส่วนสำคัญที่จะทำให้พิธีดำเนินไปตั้งแต่เริ่มพิธีกรรมจนถึงสิ้นสุดพิธีกรรม บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับไล่ผีประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ดังนี้

1.1. **ผู้ประกอบพิธีกรรม** หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การขับไล่ผี โดยจะเป็นใครก็ได้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบพิธีกรรมซึ่งเมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมแล้วจะต้องดำเนินพิธีกรรมจนจบโดยไม่เปลี่ยนบุคคลประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผีครั้งนี้มีผู้ประกอบพิธีกรรมจำนวน 3 คน ดังนี้

1. นายพะเล่อดา ฉัตรชัยลือ อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 40 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม
2. นายจอกุพอ ศรีจินตามาลย์ อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 38 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรม
3. นายจีระศักดิ์ จรรยาแสงชัย อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 27 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรม

1.2 **ผู้ร่วมขับไล่ผี** หมายถึง บุคคลที่เข้าร่วมในการขับไล่ผีซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการขับไล่ผี โดยผู้ร่วมการขับไล่ผีครั้งนี้เป็นชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านยะเมะคีและมาจากหมู่บ้านอื่นทั้งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ตายและไม่เกี่ยวข้องกันที่มีความเชื่อความศรัทธาในพิธีกรรมการขับไล่ผี โดยมีทั้งหมดจำนวน 33 คน ดังนี้

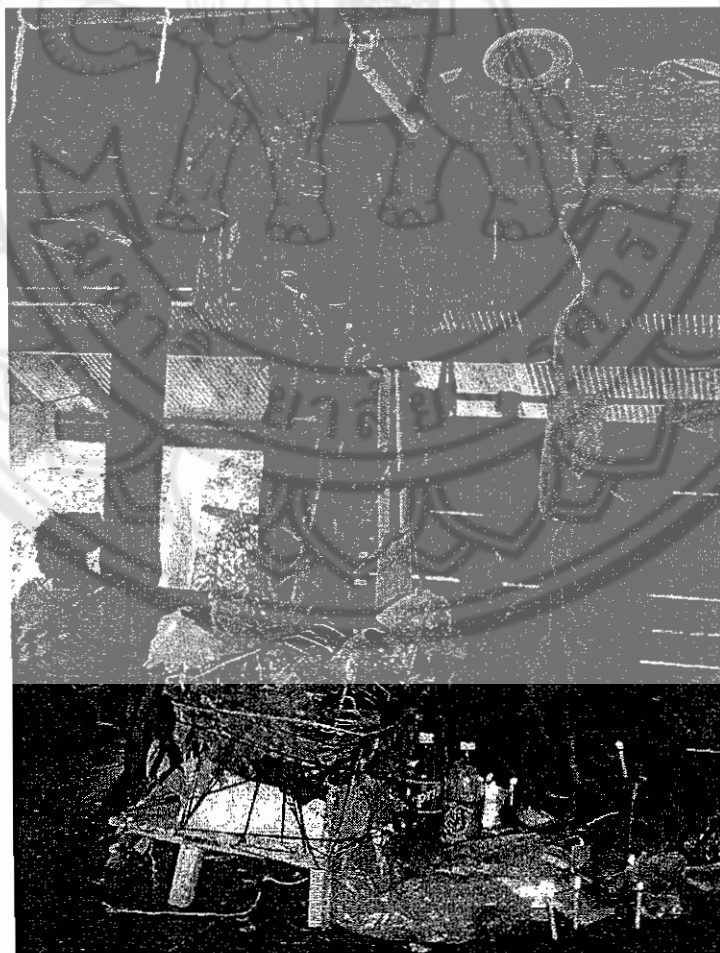
1. นางสาวราตรี ตุลยาภิบาล อายุ 17 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
2. นางสาวนอพู ไม่มีนามสกุล อายุ 18 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
3. นางสาวมีเซ่ตี ตุลยาภิบาล อายุ 17 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
4. นางสาวซ่าเมี้ย ไม่มีนามสกุล อายุ 17 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
5. นางสาวมีละที ไม่มีนามสกุล อายุ 20 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
6. นางสาวปีโป้ ไม่มีนามสกุล อายุ 16 ปี หมู่บ้านยะเมะคี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

7. นางสาวมีแห่ย์ที่ ไม่มีนามสกุล อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 76 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
8. นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 17 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
9. นางสาวโป๊ะที่ ตุลยาภิบาล อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 61 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
10. เด็กหญิงสมใจ ตุลยาภิบาล อายุ 14 ปี บ้านเลขที่ 32 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
11. นางสาวพอล ฉัตรชัยเลื่อนาม อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 49 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
12. นางสาวอำพร ศรีจินตามาลัย อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 42 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
13. นางสาวนาวิรัตน์ ทักษ์สกุลโรจน์ อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 39 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
14. เด็กหญิงภัทรวพร จรรยาแสงชัย อายุ 14 ปี บ้านเลขที่ 27 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
15. เด็กหญิงมีที่ปรี คลองใหญ่ อายุ 14 ปี บ้านเลขที่ 19 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
16. นางสาวมะลิวัลย์ ภัครนุศรณ์ อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
17. นางสาวนาวิพร ไม่มีนามสกุล อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 59 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
18. นายชูแหละแฮ ไม่มีนามสกุล อายุ 20 ปี ไม่มีบ้านเลขที่ หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
19. นายจอชื่อที่ ไม่มีนามสกุล อายุ 23 ปี ไม่มีบ้านเลขที่ หมู่ 5 ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
20. นายดูล ตุลยาภิบาล อายุ 22 ปี หมู่บ้านยะไม้คี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

21. นายจอชิตโธ ไม่มีนามสกุล อายุ 18 ปี หมู่บ้านยะไม้คี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
22. นายพาเส้งเจ ไม่มีนามสกุล อายุ 17 ปี หมู่บ้านยะไม้คี ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
23. นายพาเส้งแห่ย์ ไม่มีนามสกุล อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 46 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
24. นายนิวัติ คลองใหญ่ อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 65 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
25. นายจอวาซุ ชนะเกริกเกียรติ อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 78 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
26. นายจ่อซุ ทักษ์สกุลโรจน์ อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 18 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
27. นายจอและทุ ไม่มีนามสกุล อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 29 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
28. นายแอ้คริ ไม่มีนามสกุล อายุ 27 ปี ไม่มีบ้านเลขที่ หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
30. นายแอ้มู ไม่มีนามสกุล อายุ 20 ปี ไม่มีบ้านเลขที่ หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
31. นายสิทธิพล อังรังศีลธรรม อายุ 19 ปี บ้านเลขที่ 56 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
32. นายจอคุดหอ ศรีจินตามาลย์ อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 43 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
33. นายจีระศักดิ์ จรรยาแสงชัย อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 35 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

1.3 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม หมายถึง บุคคลที่เข้าร่วมในพิธีกรรมการขับไล่ผี ที่เป็นชาวกระเหรี่ยงในหมู่บ้านยะแมะคีและจากหมู่บ้านอื่นที่รู้จักสนิทสนมกับผู้ตายที่มีความประสงค์ เข้าร่วมพิธีกรรมโดยมีความเชื่อความศรัทธาในพิธีกรรมการขับไล่ผีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ประกอบด้วย เจ้าบ้าน ญาติผู้ตาย เพื่อนบ้านและผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมพิธีกรรมโดยทั่วไป

2. วัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม หมายถึง วัตถุและสิ่งของที่ ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้รวมถึงที่ใช้เป็นภาชนะใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้และภาชนะใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือ เครื่องเซ่นไหว้ วัตถุและสิ่งของเหล่านี้จะนำมาวางรวมกันทั้งหมดเพื่ออุทิศให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย เรียกว่า สัมภาระของศพ หรือ ต่ำเต๋อจือ เคาะ ติ

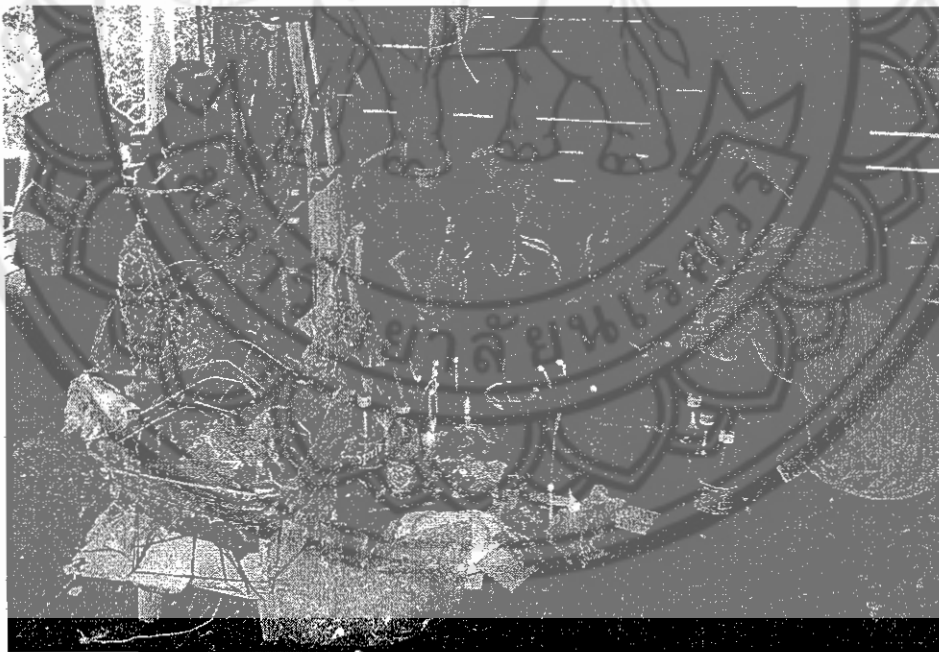

ภาพ 2 สัมภาระศพ (ต่ำเต๋อจือ เคาะ ติ)

2.1 เครื่องบูชา หมายถึง วัตถุสิ่งของที่ชาวบ้านยะแมะคีนนำมาเป็นเครื่องบูชาที่นับว่าเป็นของสูง ซึ่งใช้สำหรับกราบไหว้บูชาในพิธีกรรมการขับไล่ นำ เครื่องบูชาที่ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ประกอบด้วย

2.1.1 ฐูป (เปอแน เนอมู) หมายถึง เครื่องไหว้สำหรับผู้ที่ต้องการแสดงความเคารพและกราบไหว้ศพ การจุดฐูปยังเป็นการเรียกวิญญาณหรือสื่อให้วิญญาณของผู้ตายได้ รับรู้และมารับเครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่จัดเตรียมไว้ให้ ทั้งนี้การจุดฐูปจะจุดเพียงคนละ 1 ดอกเท่านั้น

2.1.2 เทียน (เปอแนวา) หมายถึง เครื่องไหว้สำหรับผู้ต้องการกราบไหว้ศพแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณของผู้ตาย โดยจะจุดเทียนคนละ 1 เล่มแล้วนำไปวางไว้บริเวณสัมภาระศพ (ตาเตอจือ เคาะ ติ) การใช้เทียนเป็นเครื่องไหว้นอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงความเคารพที่มีต่อดวงวิญญาณผู้ตายแล้วยังเชื่อว่าการจุดเทียนยังเป็นการให้แสงสว่างแก่ดวงวิญญาณผู้ตายด้วย

ภาพ 3 การจุดฐูปเทียนเพื่อแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณ

2.1.3 น้ำมันส้มป่อย (พืชชิตี) หมายถึง เครื่องบูชาสำหรับผู้ที่ต้องการแสดงความเคารพผู้ตาย โดยจะจัดเตรียมน้ำมันส้มป่อยใส่ภาชนะแล้วใช้มือข้างซ้ายถือใบไม้นำไปจุ่มลงในน้ำมันส้มป่อย จากนั้นนำไปพรมลงบนสัมภาระศพ (ตาต่อจือ เคาะถิ) จำนวน 3 ครั้ง

ภาพ 4 น้ำมันส้มป่อย (พืชชิตี)

2.2 เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ หมายถึง เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ชาวบ้านยะมะคีได้จัดเตรียมไว้ให้แก่ผู้ตาย เพื่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ประกอบด้วย เครื่องดื่ม อาหารและวัสดุสิ่งของของผู้ตาย

2.2.1 เครื่องดื่ม หมายถึง เครื่องดื่มที่ชาวบ้านใช้ในการจัดเลี้ยงอุทิศให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้จัดเตรียมว่าต้องการจัดเลี้ยงอะไรบ้าง อาจจะเป็นเครื่องดื่มที่ผู้ตายชอบรับประทานครั้งที่มีชีวิตอยู่ก็ได้ จึงจัดเตรียมเครื่องดื่มได้ทุกชนิดโดยไม่จำเป็นต้องระบุเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด

(นายจอบะแส ทักษ์สกุลโรจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี เป็นผู้สัมภาษณ์ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551) เครื่องดื่มที่จัดเตรียมในพิธีกรรมการขับไล่ครั้งนี้ ได้แก่

น้ำ (ที) และน้ำอืดลม (ที เซอ) หมายถึง น้ำเปล่าและน้ำอืดลมที่มี
จำหน่ายในท้องถิ่น น้ำเปล่านั้นจะนำไปบรรจุใส่กระบอกไม้ไผ่ (ที เตอ) 1 กระบอก ส่วนน้ำอืดลม
จะนำมาไหว้เป็นขวดตามที่บรรจุมาอยู่แล้ว

สุรา (ลี) หมายถึง เหล้าขาวที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องถิ่นหรืออาจจะผลิต
กันเอง โดยเฉพาะสุราหรือเหล้าขาว ชาวบ้านจะดื่มกันเองแล้วนำมาให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย
โดยจะใช้เหล้าขาว 1 ขวด

ภาพ 5 สุรา (ลี)

2.2.2 อาหาร (ตำอ้อ) หมายถึง อาหารที่จัดเตรียมไว้ให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย อาหารที่จัดเตรียมนั้นส่วนมากจะเป็นอาหารที่ผู้ตายชื่นชอบเมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเป็นอาหารที่เจ้าบ้านจัดเลี้ยงแก่ผู้ร่วมพิธีกรรมด้วย โดยจะต้องแบ่งอาหารมาไหว้ดวงวิญญาณของผู้ตายก่อน หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจึงรับประทานอาหารที่จัดเลี้ยง (นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551) อาหารที่จัดเตรียมมีดังต่อไปนี้

ข้าว (หมี่) และกับข้าว (ตำอ้อ) หมายถึง อาหารที่จัดเตรียมไว้ให้ดวงวิญญาณผู้ตายและผู้ร่วมพิธีกรรม โดยจะแบ่งข้าวและกับข้าวนั้นมาให้ดวงวิญญาณผู้ตายก่อน หลังจากนั้นผู้ร่วมพิธีกรรมจึงรับประทานได้

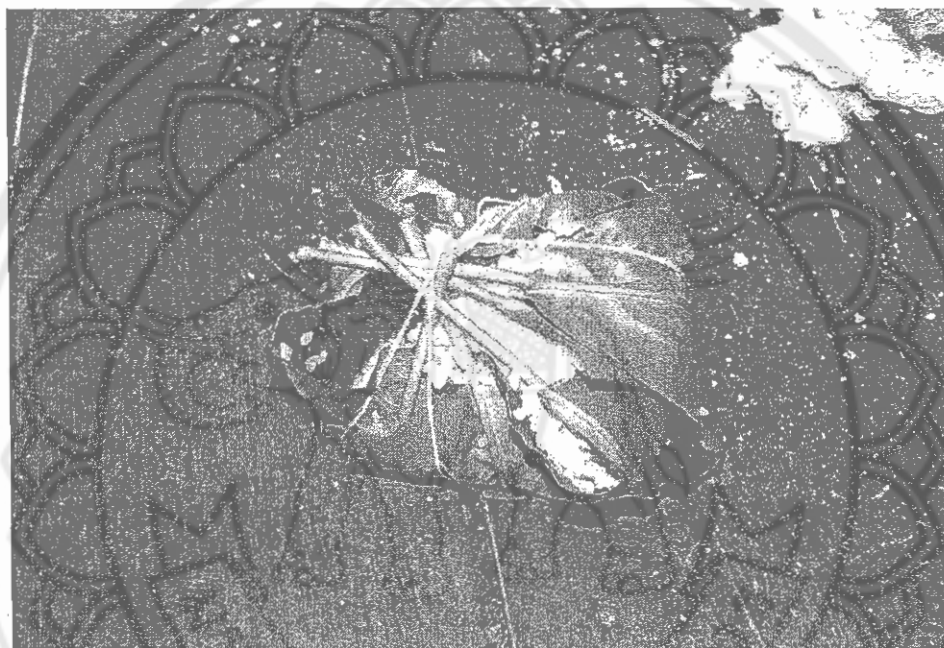
หมาก (เสะซ่า) หมายถึง หมากที่ใช้เคี้ยว โดยหมากที่ใช้เป็นหมากแห้งที่มีขายตามร้านทั่วไป ซึ่งรับประทานพร้อมกับปูนแดง (ทุ่ กง่อ)

ยาสูบ (ยาสูบ) หมายถึง ยาเส้น (ยาจูน) โดยมวนด้วยใบตองกล้วยแห้งหรือกระดาษยาสูบ ยาสูบบ้างหาได้จากร้านค้าทั่วไปและที่ชาวบ้านปลูกไว้สูบกินเองซึ่งจะมียาสูบไว้สูบแทบทุกหลังคาเรือน เพราะชาวกะเหรี่ยงนิยมสูบยาเส้น

ภาพ 6 หมาก (เสะ ซ่า) ปูนแดง (ทุ่ กง่อ)และยาสูบ

ข้าวห่อ (เหมมโบ้) หมายถึง อาหารที่ผู้จัดเตรียมนำข้าวที่หุงสุกแล้วมาห่อ
 ใบไม้แล้วมัดด้วยด้ายสีขาว จากนั้นนำไปใส่ไว้ในตะกร้า (เกอฮอลโล) เพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตาย
 เอาไว้รับประทานยามเดินทางไปอีกโลกหนึ่ง ข้าวห่อที่จัดเตรียมนี้เตรียมไว้สำหรับให้ผู้ตายเท่านั้น
 (นายพะเลอคา ฉัตรชัยลือ ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5
 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

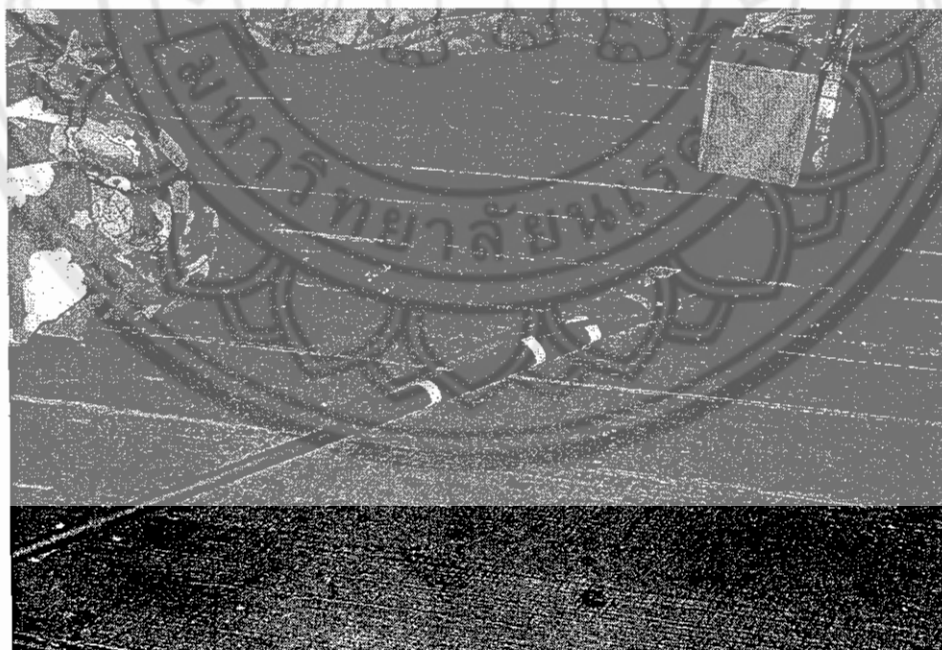
ภาพ 7 ข้าวห่อ (เหมมโบ้)

2.2.3 วัสดุสิ่งของของผู้เสียชีวิตและสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรม

หมายถึง วัสดุสิ่งของของผู้ตายที่เคยใช้สอยครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรมซึ่ง
 อาจต้องทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม โดยเจ้าบ้านและญาติของผู้ตายจะนำวัสดุ
 สิ่งของของผู้ตายและสิ่งของที่ทำขึ้นมาใช้ในพิธีกรรมมามอบให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตายซึ่งจะนำมาวาง
 รวมกันที่สัมภาระศพ (ตาเตอจือ เคาะ ถิ) วัสดุสิ่งของที่นำมามอบให้นั้นมีหลายชนิด เช่น เสื้อผ้า (เซ),
 ปืนลูกแก๊ป (เส่ หนะ), กระดิ่ง (กอลแล), มีด (แขะ), สวิง (ชุย) รายละเอียดมีดังนี้
 (นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่
 37 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 8 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

เสื้อผ้า (เซ) หมายถึง วัสดุสิ่งของของผู้ตายที่เคยใช้ครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะนำเสื้อผ้าหรือใส่อย่างละ 1 ผืนมาใส่ในตะกร้า (กี้ออโล) เสื้อผ้าที่ใช้จะเป็นผ้าทอกะเหรี่ยงเพราะถือว่าเป็นชุดประจำเผ่ากะเหรี่ยงในพิธีกรรมนี้ นอกจากต้องใช้เสื้อผ้าของผู้ตายแล้ว ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมก็มักจะนำเสื้อผ้าของตน 1 ชิ้น จะเป็นเสื้อผ้าหรือใส่ก็ได้แต่จะต้องกลับด้านในออกมาไว้ด้านนอก นำมาแขวนรวมกันไว้บนไม้งามศพ (เนาะ กร่า กรา) เพื่อสมมติว่าเป็นต้นไม้ (เส เก่อ) ซึ่งเชื่อว่าจะให้ร่มเงาแก่ดวงวิญญาณผู้ตายได้พักยามเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง

ปิ่นแก้ว (เส หนะ) หมายถึง ปิ่นแก้วที่เป็นของผู้ตายที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม การรับลำนํ้า โดยปิ่นแก้วที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมนี้จะนำมาวางรวมไว้กับสัมภาระศพ (ตาต่อจือ เคาะถิ) เมื่อนำมาไหว้แล้วจะไม่นำกลับมาใช้อีกเด็ดขาดเพราะจะไม่ใช่สิ่งมงคลต่อชีวิต ถือว่าเป็นของที่มอบให้แก่ผู้ตายไปแล้ว หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมญาติของผู้ตายจะนำปิ่นแก้วไปวางไว้บริเวณโคนต้นไม้แดง (เสชะ) เพื่อเป็นการส่งสัมภาระสิ่งของเหล่านี้ให้แก่ดวงวิญญาณได้นำไปใช้ในอีกโลกหนึ่ง (นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ ผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ภาพ 8 ปิ่นแก้ว (เส หนะ) ของผู้ตาย

กระดัง (กอลแล) หมายถึง กระดังที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี เป็นกระดัง (กอลแล) ที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันในครอบครัวของผู้ตาย กระดังใบนี้นำมาใช้ในการละเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมการขับไล่ผีคือ ถ่อ เตะซ่า หมายถึง การเก็บผลไม้ ผู้เล่นจะวาดรูปต้นไม้มีกิ่งทั้งหมด 9 กิ่ง บนหลังกระดัง (กอลแล) แล้วใช้เทียน (เปือ แนวา) สมมติเป็นผู้ตาย ส่วนหมาก (เตะซ่า) สมมติว่าเป็นผลไม้บนต้นไม้ การละเล่นนี้ก็เพื่อเป็นการสมมติว่าผู้ตายต้องเก็บผลไม้ไว้รับประทานต้องเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง การเล่นนั้นผู้เล่นจะต้องร้องเพลงกะเหรี่ยงหนึ่งเพลงแล้วย้ายเทียนไปที่หมากหนึ่งจุด แล้วร้องเพลงไปเรื่อยๆ จบหนึ่งเพลงก็ย้ายเทียนไปที่หมากหนึ่งจุด ทำแบบนี้จนเก็บหมากตั้งแต่โคนต้นไม้ไปถึงปลายกิ่งแล้วจึงย้อนลงมาที่โคนต้นไม้ การละเล่นจะมีทุกคืนจนคืนสุดท้ายของพิธีกรรมการขับไล่ผีในเวลาหลังเที่ยงคืน เจ้าของบ้านจะนำกระดัง (กอลแล) ใบนี้มาเผาทิ้งไม่ได้นำไปวางไว้โคนต้นไม้แดง (เสาะ) เหมือนเครื่องบูชาและเครื่องสังเวยชนิดอื่นๆ (นางมะเอะเหย่ ธิดยศศักดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัณย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ภาพ 9 กระดัง (กอลแล) ใช้ในการละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ เตะซ่า)

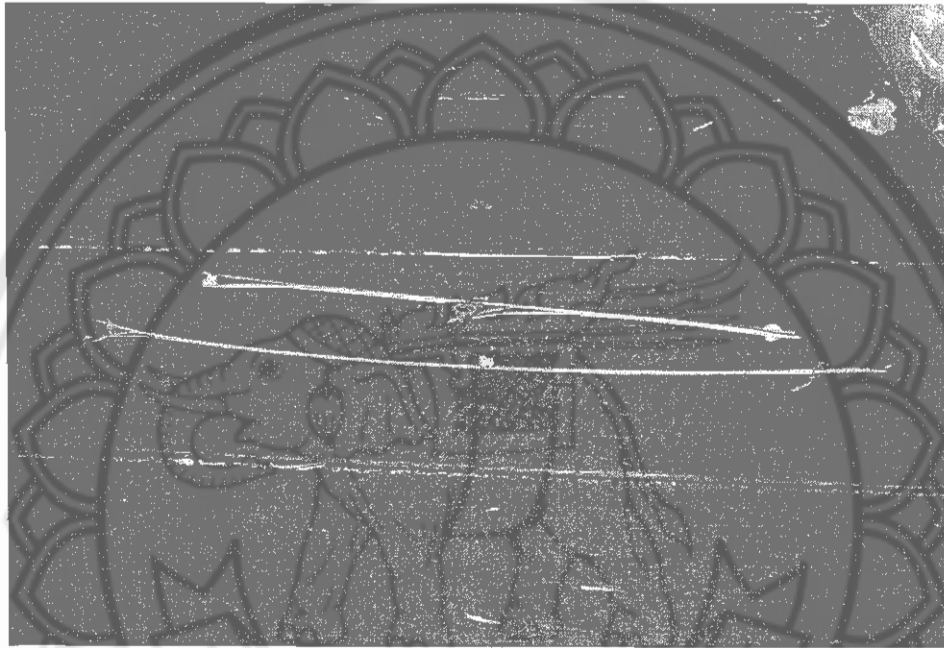
มิด (แชะ) หมายถึง มิดของผู้ตายที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ นำเจ้าบ้านหรือญาติของผู้ตายจะเลือกมิดที่ใช้แล้ว 1 เล่ม โดยต้องเป็นมิดของผู้ตายเอง เมื่อนำมาไหว้แล้วมิดเล่มนี้จะไม่นำมาใช้อีก เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมก็จะนำไปวางไว้ที่ต้นไม้แดง (เส้ชะ) เหมือนกับเครื่องบูชาและเครื่องสังเวยชนิดอื่นๆ ด้วย (นายจอบู จินดามาลัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

สวิง (ซุย) หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในการหาปลาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยง เป็นอุปกรณ์หาปลาที่ทำขึ้นเองเพื่อใช้ในครัวเรือน เป็นสวิง (ซุย) ของผู้ตาย สวิง (ซุย) เป็นอุปกรณ์ที่จะต้องเตรียมเอาไว้ใช้ในการละเล่นป่าก่อแก้ว ซึ่งเป็นการละเล่นที่ทำกันในวันสุดท้ายของพิธีกรรมการขับไล่

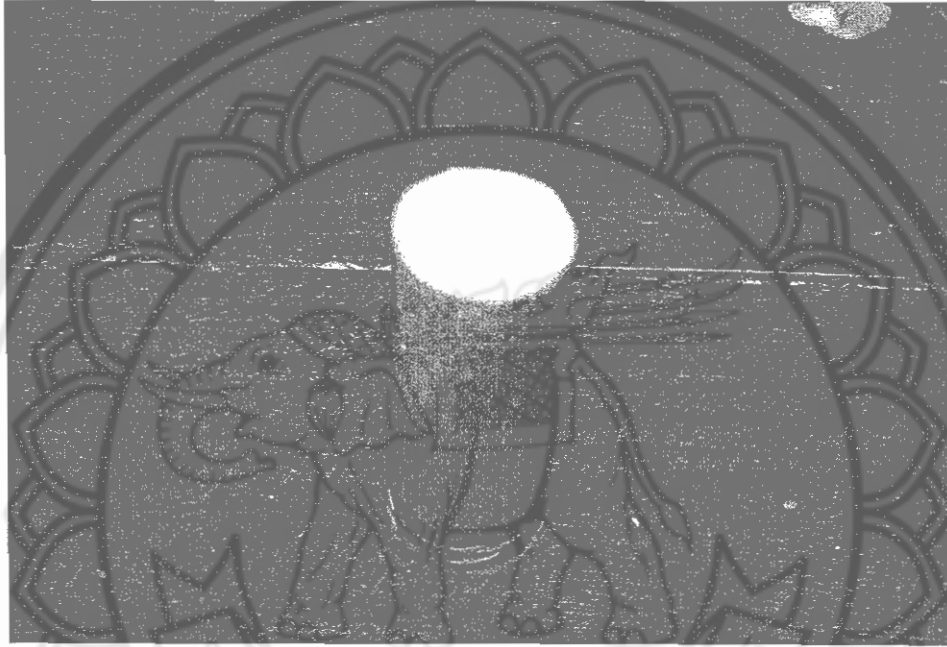
ภาพ 10 สวิง (ซุย) อุปกรณ์หาปลา ใช้ในการละเล่นป่าก่อแก้ว

เปโปชุย หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี ซึ่งทำมาจากการเหลาไม้ไผ่เป็นเส้นบางๆ แล้วผ่าปลายไม้ทั้งสองข้างเป็นซี่กแล้วนำข้าวตอก (เปโป) หรือถ่าน (ช่วยหละ) มาเสียบไว้ที่ปลายไม้ เปโปชุยเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องทำขึ้นมาเอง โดยจะใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผีในวันสุดท้ายของพิธีกรรม

ภาพ 11 เปโปชุย ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ผีวันสุดท้าย

กระบอกไม้ไผ่ (มอ โฟ) หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม การขั้บลำนํ้าทำมาจากไม้ไผ่ โดยจะตัดไม้ไผ่ให้มีความยาวประมาณ 4 - 5 นิ้ว ความกว้าง 1 นิ้ว มอโฟเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป่าในขณะมีการละเล่นป่าแก่่อั่ว เป็นการละเล่นที่ทำกันในวันสุดท้ายของ พิธีกรรมการขั้บลำนํ้า

ภาพ 12 กระบอกไม้ไผ่ (มอ โฟ)

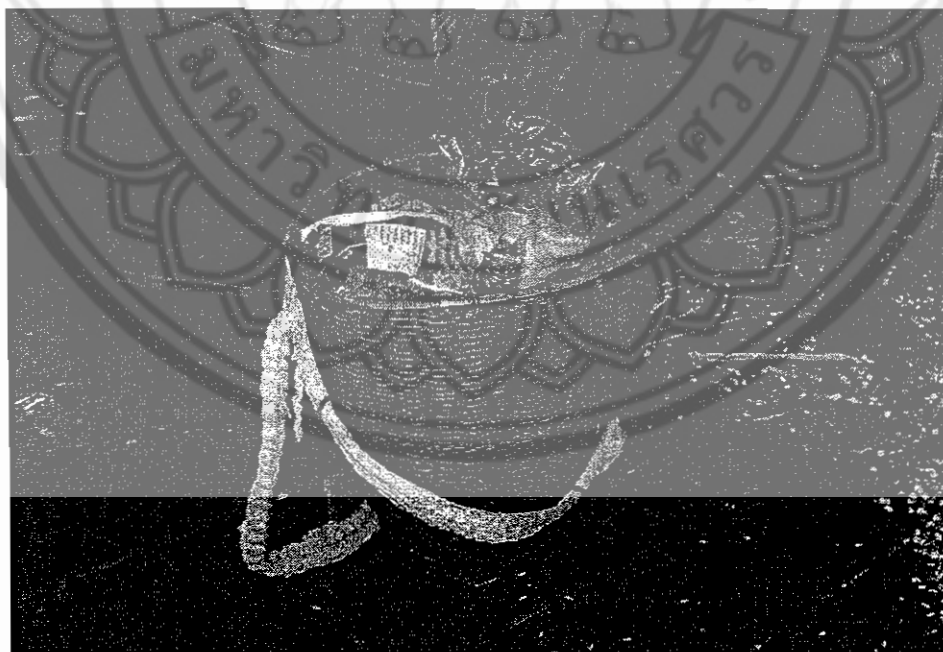
บ้าน (เดอะ) หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผีซึ่งทำมาจากไม้ โดยจะจำลองสร้างเป็นบ้านหลังเล็กๆ และประดับประดาไปด้วยกระดาษสีต่างๆ แล้วจะนำอาหาร ของขบเคี้ยวและเงินใส่ไว้ในบ้านที่สร้างขึ้นเพื่อมอบให้กับดวงวิญญาณของผู้ตาย ซึ่งจะสร้างบ้านจำลองนี้ในวันคืนสุดท้ายของพิธีกรรมการขับไล่ผี

ภาพ 13 บ้าน (เดอะ)

2.3 ภาษาที่ใช้ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวद्यหรือเครื่องเซ่นไหว้ หมายถึง ภาษาที่จัดเตรียมไว้เพื่อใช้ใส่เครื่องบูชาเครื่องสังเวद्यหรือเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรม การขับไล่ผี ซึ่งภาษาที่นำมาใช้ในพิธีกรรมถือว่าเป็นภาษาที่ใช้เฉพาะในพิธีกรรมเท่านั้นจะไม่นำมาใช้ปะปนกับผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เพราะถือว่าเป็นของที่มอบให้แก่ผู้ที่ตายไปแล้ว ภาษาที่ใช้ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวद्य หรือเครื่องเซ่นไหว้ มีดังนี้

2.3.1 ตะกร้า (กืออ้อโล) หมายถึง ตะกร้าที่เป็นเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ ผู้เตรียมนำมาใช้เป็นภาษาสำหรับบรรจุสิ่งของต่างๆ ที่เป็นเครื่องสังเวद्यหรือเครื่องเซ่นไหว้เพื่อมอบให้ผู้ตายในพิธีกรรมการขับไล่ผี เครื่องสังเวद्यหรือเครื่องเซ่นไหว้ดังกล่าว ได้แก่ เสื้อผ้า (เซ), ข้าวห่อ (เหมไม้), หมาก (แสะซ่า), ปูนแดง (ทุ กง่อ), ยาสูบ (ยาสูบ), ขนมขบเคี้ยวต่างๆ ตะกร้า (กืออ้อโล) ที่นำมาเป็นภาษาใส่เครื่องสังเวद्यหรือเครื่องเซ่นไหว้ นี้ เป็นตะกร้าของผู้ตายและสายสะพายของ ตะกร้าที่มอบให้ผู้ตายจะเปลี่ยนจากเชือกเป็นด้ายสีขาวมัดรอบๆ ตะกร้า การให้ตะกร้า (กืออ้อโล) นั้นเพื่อให้ผู้ตายนำไปเป็นภาษาใส่สิ่งของต่างๆ ในอีกโลกหนึ่ง (นายหน่วยเซอ ลัดตามาลัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลนิมโกร อำเภอกุ่มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 21 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ภาพ 14 ตะกร้า (กืออ้อโล)

2.3.2 หม้อ (กะเป๋อ) หมายถึง ภาชนะที่ใช้ในการประกอบอาหารเป็นหม้อที่มีขนาดเล็ก โดยจะนำมาใช้หุงข้าวและคั่วข้าวตอก (แวนเปไป) หม้อใบนี้จะไม่ใช้รวมกับการประกอบอาหารที่จัดเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเมื่อหุงข้าวเสร็จแล้วส่วนหนึ่งจะนำข้าวมาห่อทำเป็นข้าวห่อ (เหมมโป้) แล้วนำไปใส่ไว้ในตะกร้า (เกืออ้อโล) ส่วนข้าวที่เหลือในหม้อทั้งหม้อก็จะนำมาวางไว้บริเวณสัมภาระศพ (ต่าเต่อจือ เคาะ ติ) จนวันสุดท้ายของพิธีกรรมเมื่อใช้หุงข้าวและคั่วข้าวตอกแล้วจะต้องทุบหม้อใบนี้ทิ้ง โดยจะไม่นำกลับมาใช้อีกเพราะเชื่อว่าเป็นภาชนะที่มอบให้ผู้ตายแล้ว (นางลู่เก่ คลองใหญ่ เป็นผู้ให้สัมภาระณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาระณ์, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยะมะเคี หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอดุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 25 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ภาพ 15 หม้อ (กะเป๋อ)

2.3.3 กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ) หมายถึง ภาชนะที่ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ผี โดยจะใช้ในการบรรจุน้ำเพื่อมอบให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ เจ้าบ้านหรือญาติผู้ตายจะไปตัดไม้ไผ่ในป่ามา 1 กระบอกแล้วใช้มีดเหลาเอาเปลือกไม้ไผ่ออก จากนั้นจะนำด้ายขาวมามัดสำหรับเป็นสายสะพาย เสร็จแล้วเอาน้ำใส่ในกระบอกไม้ไผ่ประมาณครึ่งกระบอก นำมาวางไว้บริเวณสัมภาระศพ (ต่ำเต๋อจือ เคาะ ติ)

ภาพ 16 กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ)

2.3.4 จาน (ลอคอ), ช้อน (หน่อเต๋อ), แก้วน้ำ (ทีหน่อเบอะ) หมายถึง ภาชนะที่นำมาใส่เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ผี โดยนำมาใส่อาหารเพื่อมอบให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย ภาชนะเครื่องใช้เหล่านี้จะใช้เฉพาะกับผู้ตายเท่านั้น จะไม่ให้ปะปนกับผู้ร่วมพิธีกรรม ในระหว่างที่มีการประกอบพิธีกรรมเจ้าของบ้านจะนำจาน (ลอคอ), ช้อน (หน่อเต๋อ) และแก้วน้ำ (ทีหน่อเบอะ) มาวางไว้บริเวณสัมภาระศพ (ต่ำเต๋อจือ เคาะ ติ) เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมจะต้องนำภาชนะเหล่านี้ไปวางไว้ที่ต้นไม้แดงที่ตายแล้ว (เสชะ) เพื่อมอบให้ผู้ตายได้นำไปใช้ในอีกโลกหนึ่ง (นางมะดิเจ พะเก๋อ เป็นผู้ให้สัมภาระณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาระณ์, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยะมะคี หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอกุ่มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 26 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

3. สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

โดยทั่วไปแล้วการจัดพิธีกรรมการขับลำนำนั้นจะมีการจัดพิธีกรรมอยู่ 2 กรณี คือ

3.1 ในกรณีที่ผู้ตายเคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น ทั้งที่เสียชีวิตกะทันหันและที่เสียชีวิตมานานแล้ว จะมีการจัดพิธีกรรมการขับลำนำเพื่อชี้ทิศทางสู่สวรรค์และอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณผู้ตายบนบ้านของผู้ตาย

3.2 ในกรณีที่ผู้ตายไม่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น จะมีการจัดพิธีกรรมการขับลำนำเพื่อชี้ทิศทางสู่สวรรค์และอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย บนพื้นดินในบริเวณบ้านลูกคนโตของผู้ตาย

การประกอบพิธีกรรมการขับลำนำของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะแมะคีครั้งนี้ สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมคือจัดขึ้นที่บ้านของ นายจอบะแะ ทักษ์สกุลโรจน์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เนื่องจากนายพะแกละโพ ก่อเกียรติชลาสัย อายุ 71 ปี บิดาของนายจอบะแะ ทักษ์สกุลโรจน์ ได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้จนกระทั่งตาย เมื่อญาติมีความประสงค์ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย จึงมีการจัดพิธีกรรมการขับลำนำบนบ้านของผู้ตาย

4. วันและเวลาในการประกอบพิธีกรรม

วันและเวลาในการประกอบพิธีกรรมการขับลำนำของชาวกะเหรี่ยงนั้นไม่มีการกำหนดที่แน่นอนโดยมากจะจัดพิธีกรรมทั้งหมด 3 คืน และหากผู้ตายได้สั่งเสียให้จัดพิธีกรรมกี่วันจัดอย่างไร ลูกหลานก็จะปฏิบัติตามนั้นเพราะถือว่าเป็นความประสงค์ของผู้ตาย การจัดพิธีกรรมการขับลำนำครั้งนี้จัดขึ้นที่บ้านของ นายจอบะแะ ทักษ์สกุลโรจน์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยประกอบพิธีกรรมเป็นเวลาทั้งหมด 3 คืน 4 วัน คือระหว่างวันศุกร์ ที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ถึงวันจันทร์ ที่ 22 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 เวลาเริ่มพิธีกรรมนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ประกอบพิธีกรรม แต่ส่วนมากจะเริ่มพิธีกรรมช่วงเวลา 17.00 น. เป็นต้นไป จากนั้นจะขับลำนำกันทั้งคืนแต่จะมีการหยุดพักเป็นช่วงๆ ไม่มีการกำหนดเวลาที่แน่นอนขึ้นอยู่กับผู้ขับลำนำ การขับลำนำนี้อาจหยุดลงในช่วงเช้าของวันรุ่งขึ้นเวลาประมาณ 08.00 น. ส่วนช่วงเวลากลางวันจะไม่มี การขับลำนำและการละเล่นใดๆ เพราะทุกคนจะกลับบ้านเพื่อพักผ่อน ตกเย็นของวันที่สองก็จะเริ่มพิธีกรรมอีกครั้งจนครบ 3 คืนตามที่เจ้าของงานกำหนด

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการขับไล่

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะแะคี ตำบลโมโกร อำเภอดุสิต จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการและขั้นตอนปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

เมื่อมีคนเสียชีวิตในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะพร้อมใจกันหยุดงานเพราะถือว่าเป็นข้อห้ามที่เรียกว่า ดิปลาสะลอส หมายถึง ทุกคนต้องหยุดงานเพื่อมางานศพของผู้ตายจนกว่าศพนั้นจะถูกนำไปเผาปนกิจให้เรียบร้อย ชาวบ้านถึงจะออกไปทำงานได้ตามปกติ พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพจึงถือว่ามี ความสำคัญระดับหนึ่ง การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ที่บ้านของนายจอบะแะ ทักษ์สกุลโรจน์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอดุสิต จังหวัดตาก ในชั้นแรกญาติพี่น้องและชาวบ้านใกล้เคียงจะต้องอาบน้ำศพก่อน เจ้าบ้านจะเตรียมน้ำมะพร้าวและน้ำมันส้มป่อยให้เพื่อนบ้านใช้รดศพเพื่อเป็นการแสดงความเคารพและขอขมา จากนั้นญาตินำเสื้อผ้าใหม่ๆ มาใส่ให้ศพ แล้ววางศพบนผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงที่ญาติปูไว้บนเสื่อที่จะใช้เพื่อห่อศพ ญาติจะใช้ด้ายมัดที่นิ้วหัวแม่มือข้างซ้ายโยงไปที่นิ้วหัวแม่มือข้างขวาแล้วโยงต่อไปที่หัวนิ้วเท้าทั้งสองข้าง เอาเหรียญปิดตาทั้งสองข้าง วางที่ลิ้นปี่หนึ่งเหรียญ วางที่ฝ่ามือซ้ายขวาข้างละหนึ่งเหรียญ เตรียมน้ำศพบรรจุในโลงศพซึ่งเป็นโลงที่เพื่อนบ้านช่วยกันทำ เจ้าบ้านจะเอาผ้าห่มหนาๆ ปูในโลงศพก่อนที่บรรจุศพลงในโลง หลังจาก ที่ปลงศพแล้วหากเจ้าบ้านมีความประสงค์จะจัดพิธีกรรมการขับไล่ก็ต้องมีการเตรียมการให้พร้อม โดยจะหาผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมการขับไล่มาเป็นผู้นำการประกอบพิธี ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมขับไล่เจ้าบ้านและเพื่อนบ้านจะช่วยกันเตรียมการก่อนดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดเตรียมด้านสถานที่ การทำความสะอาดบริเวณบ้านที่จะประกอบพิธีกรรม เพื่อเตรียมต้อนรับญาติๆ และเพื่อนบ้านที่มาร่วมพิธีกรรม รวมไปถึงการเตรียมพื้นที่สุสาน เพื่อนำศพไปเผาปนกิจในวันรุ่งขึ้น

2. การจัดเตรียมด้านบุคคล ในที่นี้หมายถึงเตรียมผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่และเตรียมผู้ร่วมการขับไล่ บุคคลที่ร่วมในการขับไล่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ โดยในวันแรกของพิธีกรรมเจ้าของบ้านจะต้องหาผู้ที่จะนำในการขับไล่มาร่วมพิธีกรรมให้ได้ก่อน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน หลังจากนั้นในงานวันที่สองและวันที่สาม ก็จะมีผู้ร่วมขับไล่เพิ่มขึ้นเพราะวันแรกผู้ร่วมงานอาจจะมีจำนวนน้อย

3. การจัดเตรียมด้านเครื่องบูชา เป็นหน้าที่ของเจ้าบ้านที่จะต้องดำเนินการจัดเตรียมเครื่องบูชา เช่น ธูป (เปอแน เนอมุ), เทียน (เปอแนวา), น้ำมันส้มป่อย (พือซิที) สำหรับใช้เป็นเครื่องไหว้ดวงวิญญาณผู้ตาย

4. การจัดเตรียมด้านเครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ เป็นหน้าที่ของเจ้าบ้านญาติ และเพื่อนบ้านที่ต้องช่วยกันการจัดเตรียมเครื่องต้ม อาหารและภาชนะใส่เครื่องบูชาหรือเครื่องสังเวท การจัดเตรียมเครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ มีดังนี้

4.1 การเตรียมเครื่องต้ม อาจเป็นเครื่องต้มที่ผู้ตายชื่นชอบ ไม่มีการกำหนดแน่นอนว่าต้องไหว้ด้วยเครื่องต้มชนิดใดชนิดหนึ่ง เครื่องต้มที่เตรียมเพื่อประกอบพิธีกรรม ได้แก่ สุรา (ลี), น้ำ (ที), น้ำอืดลม (ทีเซอ) และเจ้าของบ้านต้องเตรียมเครื่องต้มต่างๆ เพื่อเอาไว้ต้อนรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอีกต่างหาก

4.2 การจัดเตรียมอาหาร หมูและสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้จะถูกเชือดเพื่อนำมาประกอบอาหารต่างๆ เพื่อมอบให้ดวงวิญญาณของผู้ตาย เมื่อประกอบอาหารเสร็จแล้วเจ้าของบ้านจะนำอาหารใส่ถ้วย จานพร้อมช้อนมามอบให้กับดวงวิญญาณผู้ตาย โดยวางไว้บริเวณสัมภาระศพ (ตาเตอจือ เคาะถิ) และหลังจากนั้นก็นำอาหารมาจัดเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในแต่ละวันจนกว่าจะเสร็จสิ้นพิธีกรรม อาหารที่จัดเตรียม ได้แก่ ข้าวห่อ (เหมบ๊อ), กบข้าว (ต้าอ้อ), หมาก (เสะซ่า), ยาสูบ

4.3 การเตรียมวัสดุสิ่งของของผู้ตายและวัสดุสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรม นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะการเตรียมสิ่งของเหล่านี้เพื่อมอบให้แก่ดวงวิญญาณผู้ตายไว้ใช้ยามไปอยู่อีกโลกหนึ่ง ส่วนมากจะเป็นวัสดุสิ่งของที่ผู้เสียชีวิตเคยใช้ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ทุกชนิดที่ผู้ตายชื่นชอบ วัสดุสิ่งของดังกล่าว ได้แก่ เสื้อผ้า (เซ) ของผู้ตายจะต้องกลับด้านในออกมาอยู่ด้านนอกก่อนแล้วใส่ไว้ในตะกร้า (กืออ้อโล) นำมาวางไว้ที่สัมภาระศพ (ตาเตอจือ เคาะถิ) การเตรียมเสื้อผ้าของเพื่อนบ้านโดยจะแล้วแต่ความศรัทธา ส่วนใหญ่จะใช้ครอบครัวละหนึ่งผืน โดยจะเป็นเสื้อหรือโสร่งก็ได้นำมาแขวนไว้ที่ไม้งามศพ (เนาะ กร่า กรา) การเตรียมสมบัติของใช้ส่วนตัวของผู้ตาย เช่น ปืนแก๊ป (เส่ หนะ), กระจัง (กอแล), มีด (แะเซ), สวิง (ชุย) ฯลฯ

4.4 การเตรียมภาชนะใส่เครื่องบูชาเครื่องสังเวท เช่น ตะกร้า (กืออ้อโล) เพื่อเอาไว้ใส่เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ เสื้อผ้า (เซ), ข้าวห่อ (เหมบ๊อ), หมาก (เสะซ่า), ปูนแดง (หู่ กง่อ), ยาสูบ, ขนของขบเคี้ยวอื่นๆ นอกจากนี้ยังต้องเตรียมภาชนะสำหรับเอาไว้ใส่อาหารที่นำมาถวาย เช่น จาน (ลอคอ), ช้อน (หน่อเตอ), แก้วน้ำ (ทีหน่อเบรอเซ) การเตรียมหม้อ (กะเปอ) เป็นภาชนะที่ต้องเตรียมไว้เพื่อประกอบอาหาร โดยจะนำมาใช้หุงข้าวไว้ให้ดวงวิญญาณ

ของผู้ตายและใช้ข้าวตอกเพื่อเป็นส่วนประกอบในพิธีเลหมหรือขี้ทิศทางแก้ดวงวิญญาณผู้ตาย
เท่านั้น การเตรียมวัสดุสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรมเป็นวัสดุสิ่งของที่ต้องทำขึ้นมาเอง โดยเจ้าบ้าน
และเพื่อนบ้านจะช่วยกันทำ ได้แก่ กระจบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ), เปไปซูย, มอ โฟ

เมื่อมีการเตรียมงานทางด้านสถานที่ ด้านบุคคล ด้านเครื่องบูชา ด้านเครื่องสังเวยหรือ
เครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว การประกอบพิธีกรรมก็จะเริ่มตั้งแต่ช่วงเย็นๆ
เวลาประมาณ 17.00 น. เป็นต้นไป

2. ขั้นตอนปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม

ในวันแรกของพิธีกรรม ผู้ร่วมพิธีกรรมอาจมาร่วมงานน้อยเพราะบางคนจะยังไม่ทราบข่าวของ
การจัดงาน เมื่อญาติและเพื่อนบ้านที่ฟังมาถึงและไม่ได้ร่วมอบน้ำให้ศพจะต้องนำน้ำมนต์สัมป่อยพรม
บริเวณสัมภาระศพ (ตาเต๋อจือ เคาะถิ) ด้วยมือข้างซ้ายจำนวนสามครั้งแล้วจุดธูปคนละ 1 ดอก เทียน
คนละ 1 เล่ม วางรอบๆ บริเวณสัมภาระศพ (ตาเต๋อจือ เคาะถิ)

ภาพ 17 ญาติผู้ใหญ่นำลูกหลานกราบไหว้สัมภาระศพ

เจ้าบ้านและเพื่อนบ้านจะช่วยกันนำเอาไม้ไผ่ความยาวประมาณ 2-3 เมตรมาผ่าเป็นสี่แฉกเรียกว่า ไม้ง่ามศพ (เนาะ กร่ากรา) จากนั้นเพื่อนบ้านจะนำเสื่อผ้าของตนมา 1 ผืน ซึ่งต้องกลับด้านในออกมาด้านนอกจากนั้นนำไปแขวนไว้บนปลายไม้ง่ามศพ แล้วมัดให้แข็งแรงด้วยเชือกสวนเครื่องบูชา เครื่องสังเวชชะ ที่เตรียมถวายจะนำมารวมกันที่สัมภาระศพ (ตำเต๋อจือ เคาะถิ) เมื่อมีญาติและเพื่อนบ้านมาพร้อมกัน ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมที่ 3 คนจะทำพิธีเลหมซึ่งเป็นพิธีที่ทิศทางให้กับดวงวิญญาณของผู้ตาย ผู้ช่วยทั้ง 2 คนจะเดินวนซ้าย 3 รอบแล้วนั่งหันหลังให้กันใช้มือเอี๊ยมไปหยิบข้าวตอก (เปไป) โปรยใส่สัมภาระศพ (ตำเต๋อจือ เคาะถิ)

ภาพ 18 ผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมประกอบพิธีเลหม

เมื่อโปรยข้าวตอก (เปไป) จนหมดแล้วผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรม ทั้ง 2 คนจะจุดเทียนคนละ 1 เล่มแล้วนำมาตีบไว้ที่นิ้วมือข้างซ้ายระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วกลาง แล้วเดินวนซ้ายรอบๆ สัมภาระศพ (ตำเต๋อจือ เคาะถิ) จำนวน 3 รอบ เสร็จแล้วก็รับลำนับที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนตาย การส่งวิญญาณศพเพื่อที่ทิศทางให้ดวงวิญญาณผู้ตายกลับไปยังโลกแห่งความตาย ในการที่ทิศนี้จะชี้กลับด้านตรงกันข้ามทิศทางในโลกมนุษย์ เช่น ชี้ไปทางทิศเหนือก็จะบอกว่าเป็นทิศใต้ แม่น้ำอยู่ทิศตะวันตกก็บอกว่าอยู่ทิศตะวันออก เป็นต้น ผู้ที่รับบพลำนับนี้จะเป็นชายหนุ่มและพ่อบ้านเท่านั้น

ถึงแม้ว่าผู้ที่ตายจะเป็นหญิงหรือชายก็ตามผู้หญิงจะร่วมขบวนนำนี้ไม่ได้แม้แต่การกล่าวถึงเนื้อหา บทขับนี้ก็กล่าวไม่ได้ถือเป็นสิ่งต้องห้าม บทขับลำนำที่จำกัดเฉพาะผู้ชายนี้ มีชื่อเรียกว่า "ทาโคเส่ ผาได้"

ภาพ 19 การประกอบพิธีเลเหม่

การขับลำนำบททาโคเส่ผาได้จะใช้เวลาในการขับประมาณสองชั่วโมง เมื่อจบลงผู้ขับจะพักประมาณหนึ่งชั่วโมง ในขณะที่พักฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะปรึกษารื้อกัน บอกกล่าวถึงบทขับที่จะขับในแต่ละช่วง วันแรกในการขับลำนำจะต้องมีการจับคู่ชายหญิงอย่างน้อย 3 คู่ขึ้นไปและวันที่ 2 และ 3 จะมีจำนวนคู่มากขึ้นแต่จะต้องมีคู่จากวันแรกสามคู่ วันที่ 2 จำนวน 5 คู่ วันที่ 3 จำนวน 7 คู่ เป็นต้น เหตุที่ต้องเป็นจำนวนคี่เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าในงานอวมงคลควรใช้จำนวนคี่ถึงจะเหมาะสม ในการขับลำนำครั้งนี้วันแรกมีจำนวน 3 คู่ เมื่อจับคู่กันได้แล้วก่อนที่จะขึ้นขับลำนำกลุ่มของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะปรึกษาคูคู่กันว่าตนจะให้คู่ของตนขับบทใดซึ่งจะต้องไม่ซ้ำกับเพื่อนในกลุ่มของตน เมื่อปรึกษารื้อในกลุ่มของตนเสร็จคู่ชายหญิงแต่ละคู่จะบอกกับคู่ของตนว่าให้ขับเกี่ยวกับอะไร บทไหน ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะจำเนื้อหาบทขับนี้ให้ได้จนกว่าพร้อมที่จะขึ้นขับ เช่น ฝ่ายชายบอกให้ฝ่ายหญิงคู่ของตนขับบทลำนำชื่อ กรอเทาะเนาะ (ถางหญ้า) และฝ่ายหญิงบอกให้ฝ่ายชายคู่ของตนขับบทลำนำชื่อ น้อเดอะจ้อ (นั่งกับพี่)

ตัวอย่างบทขับลำนำ

น้อเดอะจ้อ

น้อเดอะจ้ออีละวอเหล่ ดิชีโมปอกำเซ่เด
 น้อเดอะจ้อ จ้อเดอะน้อ (เอื่อน) ดิเค้อะซามิโทะแหลเปอ

คำแปล

น้อกับพี

น้อกับพีไปเที่ยวหาอาหาร เปรียบเหมือนเราสองคนเป็นดังตัวหนอนที่
 เที่ยวหากินลูกไม้ น้อกับพีและพีกับน้อ เราไปอาหารที่ต้นไม้ต้นไหนก็ได้ที่มี
 ลูกไม้

กรอเทาะเนาะ

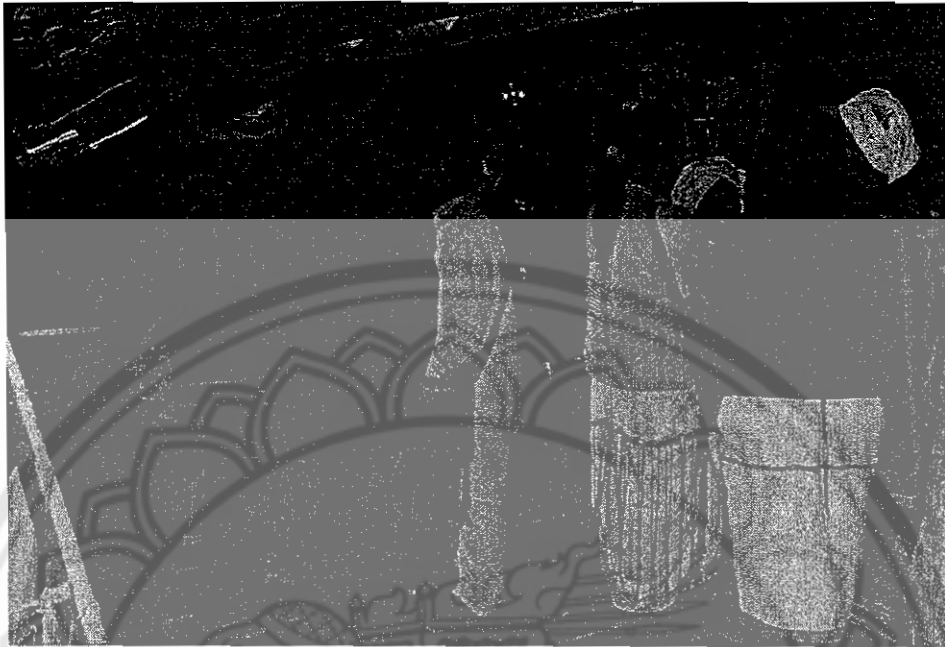
กรอเทาะเนาะเลอด้าอาใจ กว้าเดอะบือโพกะหรีโต (เอื่อน)
 กรอเทาะเนาะตะเกราะเล่พู โทะลยหน้าฮู โทะลยอยู่ (เอื่อน)
 กรอเทาะเนาะตาเกอะป่า กว้าเดอะบือโพ กะหรีตัว (เอื่อน)

คำแปล

ถางหญ้า

ขึ้นดอยเพื่อไปถางหญ้า แลเห็นลมพัดต้นกล้าข้าวปลิวไสว เมื่อขึ้นดอย
 และถางหญ้าเสร็จแล้วก็เคาะไม้พอนกเขาได้ยินเสียงเคาะไม้มันก็บินหนี
 เวลาถางหญ้าบนเนินเขา มักจะมองเห็นลมที่พัดใส่ต้นกล้าข้าว

เมื่อถึงเวลาขึ้นขับฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะยืนขับลำนำโดยต้องแยกกลุ่มกัน แล้วต่างคน
 ต่างขับบทที่ตนท่องจำมาเพื่อน ๆ ในกลุ่มก็จะขับลำนำตามซึ่งกว่าที่แต่ละคนจะร้องบทขับแต่ละบท
 จบนั้นก็ต้องใช้เวลาเพราะต้องมีคำเอื่อนต่อท้ายแทบทุกคำ เมื่อขับลำนำหมดทุกบทแล้วหากฝ่าย
 หญิงขับลำนำจบก็จะพักก่อน รอให้ฝ่ายชายขับลำนำจนจบแล้วจึงปรึกษารื้อกันในกลุ่มอีกว่าถ้า
 ขึ้นขับลำนำครั้งต่อไป ตนจะให้คู่ของตนขับลำนำบทไหน เกี่ยวกับอะไร

ภาพ 20 การขับลำนำต้องแยกกลุ่มชาย หญิง

ภาพ 21 จำนวนคู่ผู้ขับลำนำจะต้องเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน

ระหว่างที่มีการจับล่านาก็จะมีการละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ สะเซซ่า) ผู้เล่นจะใช้ปูนขาววาดเป็นรูปต้นไม้ที่ด้านหลังกระดิ่ง การละเล่นนี้ไม่จำกัดวัยและเพศจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ใช้หมากสมมติเป็นผลไม้และเทียนสมมติเป็นคนที่ตาย โดยผู้เล่นจะร้องเพลง 1 บทเพลงพอจบก็จะชยับเทียนขึ้นต้นไม้หนึ่งชั้น ร้องจนกระทั่งขึ้นต้นไม้เก็บผลไม้จนหมดแล้วจึงสมมติว่านำมารับประทานบริเวณโคนต้นไม้ การละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ สะเซซ่า) จะใช้เวลาเล่นไม่นานเมื่อต้องการหยุดพักก็พักได้แต่จะมีการละเล่นนี้ทุกคืนและเล่นเพียงตอนกลางคืนเท่านั้น

ภาพ 22 การละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ สะเซซ่า)

ในการประกอบพิธีกรรมผู้ร่วมงานคนอื่นๆ จะนั่งฟังหนุ่มสาวขับลำนำกันทั้งคืน ด้านล่าง บริเวณบ้าน ชาวบ้านจะนำอาหารมาขายให้กับผู้ร่วมพิธีกรรม นอกจากนี้ยังมีการเล่นไฟ เล่นไฮไล บุคคลที่เล่นก็มีตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ทำให้บรรยากาศในงานครึกครื้นได้ดีทีเดียว

ภาพ 23 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะมานั่งฟังหนุ่มสาวขับลำนำกันทั้งคืน

การขับลำนำจะดำเนินต่อไปเช่นนี้ทั้งคืน เมื่อขับบทไหนจบก็จะหยุดพัก จากนั้นก็จะขับบทใหม่ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเช้าเวลาประมาณ 08.00 น. - 09.00 น. แต่ละคนก็จะร่วมรับประทานอาหารเช้าแล้วทยอยกันกลับบ้านของตนเพื่อนอนพักผ่อน ตกเย็นก็เตรียมตัวมาขับลำนำในวันต่อไป

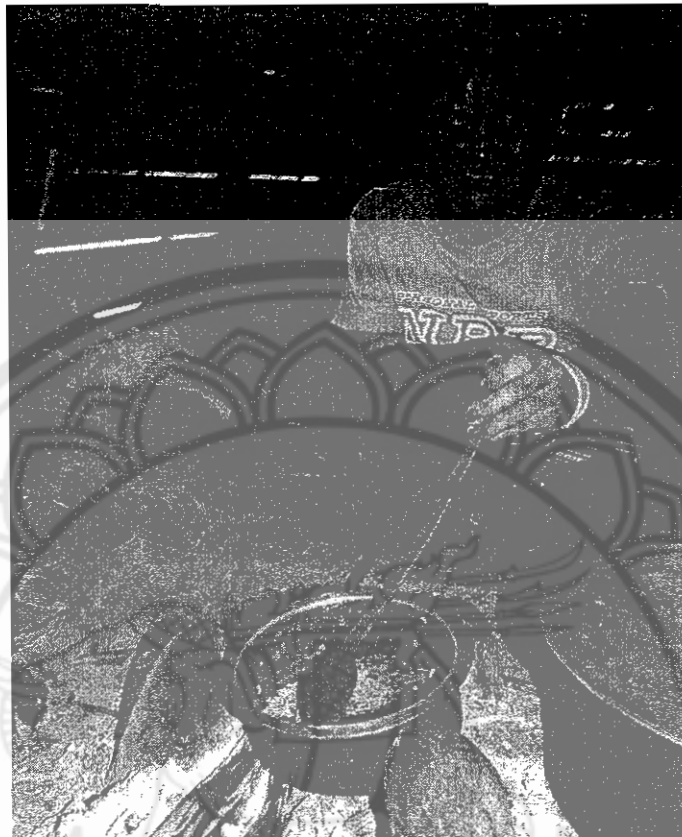
ภาพ 24 ชาวบ้านนำอาหารมาขายในพิธีกรรม

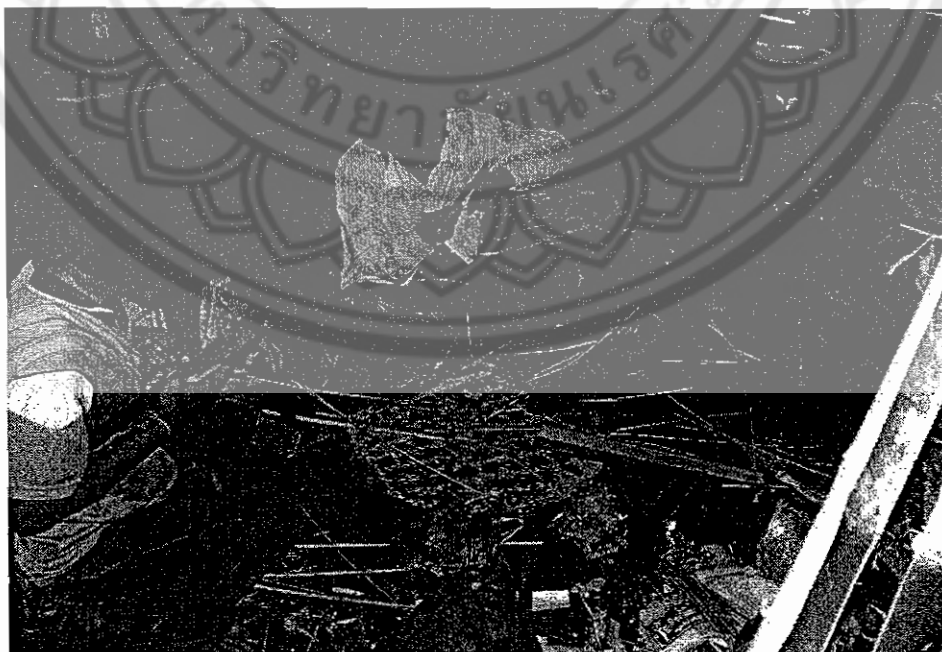
ภาพ 25 ผู้ร่วมพิธีกรรมในหมู่บ้านยะมะคะคีและจากหมู่บ้านอื่น

ในวันที่สองของพิธีกรรม ช่วงเวลาประมาณ 14.00 น. ญาติๆ และเพื่อนบ้านจะช่วยกัน
 แห่ศพของผู้ตายไปยังสุสานเพื่อทำการฌาปนกิจศพ ทั้งนี้ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนาเช่นพิธีศพของคนไทย
 ก่อนที่จะเผาศพบรรดาญาติๆ และเพื่อนบ้านจะนำกิ่งไม้แห้งไปวางบริเวณเมรุเพื่อเป็น การแสดงว่า
 ได้มาส่งศพและเป็นการช่วยให้ดวงวิญญาณได้สุคติ ซึ่งก็เปรียบเสมือนการวางดอกไม้จันทน์ตาม
 พิธีศพของไทย ในระหว่างที่เผาศพเจ้าของงานจะนำอาหาร เครื่องดื่ม แจกให้ทุกคนรับประทาน ซึ่ง
 เครื่องดื่มและอาหารเหล่านี้ต้องรับประทานให้หมด หากไม่หมดก็ต้องทิ้งไว้ที่สุสานไม่นำกลับมา
 บ้านเด็ดขาด เพราะชาวกะเหรี่ยงถือว่าไม่เป็นสิริมงคลต่อชีวิต เมื่อฌาปนกิจศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว
 ทุกๆ คนต้องกลับมาเยี่ยมบ้านของผู้เสียชีวิตก่อนโดยไม่แวะบ้านหลังใดไม่ว่าจะเป็นบ้านของตนเองหรือ
 บ้านของเพื่อนบ้าน มิเช่นนั้นจะถือว่าผิดผี (อ่ากะหม่า ตะมือคา) อาจทำให้คนในบ้านหลังนั้น
 เจ็บป่วยได้ ตกเย็นหนุ่มสาวจากในหมู่บ้านและต่างถิ่นก็จะทยอยมาร่วมพิธี มีการประกอบพิธีเลหม
 การละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ สะเซซา) และการขับลำนำเช่นเดิมเหมือนกับวันแรกที่ประกอบพิธี

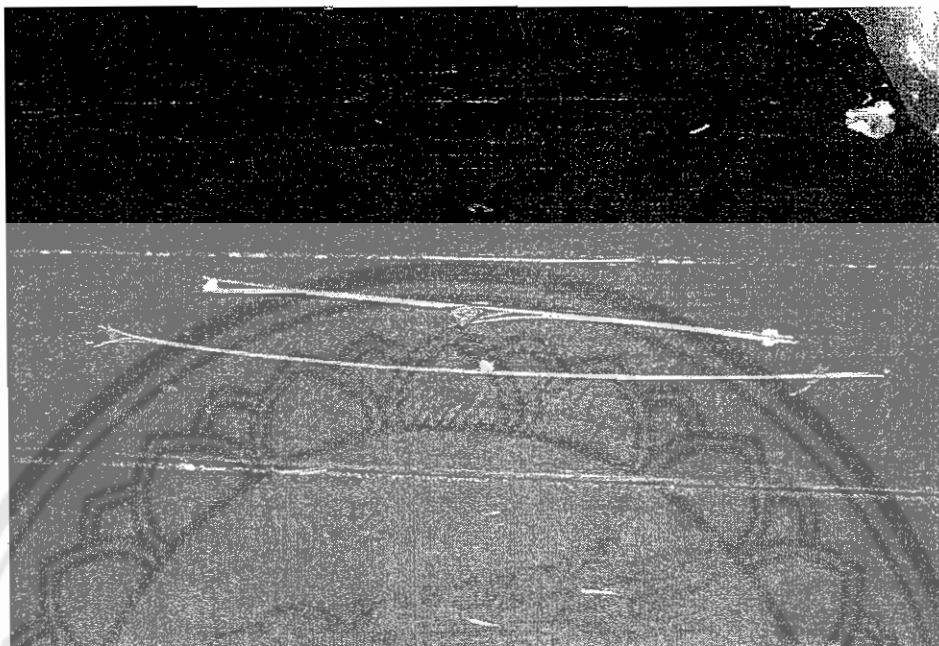
จนกระทั่งวันที่ 3 จะมีการประกอบพิธีกรรมที่เพิ่มขึ้นมาแตกต่างกับ 2 วันแรก เช่น
 การละเล่นป่าก่อแก้ว การละเล่นลาวกระทบไม้ (จิกิริ) และการละเล่นเก็บน้ำผึ้ง (ท้อ กะ แนน) ในวันที่
 เพื่อนบ้านจะมาร่วมงานเป็นจำนวนมากเพราะถือว่าเป็นวันสุดท้ายของพิธีกรรมแล้ว ชาวบ้านจะ
 ช่วยกันสร้างบ้านหลังเล็กๆ เพื่ออุทิศให้กับผู้ตาย 1 หลัง ประดับประดาด้วยกระดาษสีต่างๆ แล้วนำ
 อาหาร ขนม เงิน สิ่งของต่าง ๆ ใส่ในบ้านแล้วนำไปวางรวมกันกับสัมภาระศพ (ตาต่อเจอ เคาะถิ)
 จนช่วงเวลาประมาณเที่ยงวันเพื่อนบ้านจะไปช่วยกันตัดไม้ไผ่ในป่ามาจำนวน 8 ลำ มีความยาว
 ประมาณ 2-3 เมตร เพื่อเตรียมการละเล่นลาวกระทบไม้หรือชาวบ้านเรียกว่า จิกิริ โดยจะใช้ผู้เล่น
 เป็นชาย 3 คู่ คือ 6 คน ในระหว่างที่มีการเตรียมการละเล่นนั้นบ้านเพื่อนบ้านจะเตรียมสิ่งของ
 เพื่อประกอบการละเล่นป่าก่อแก้ว คือจะมีการคว้ข้าวตอก (แวงเปโป) บุคคลที่จะคว้ข้าวตอกต้องเป็น
 ชาย 3 คนและหญิง 3 คน จะใช้หม้อ (กะเป้อ) ที่ใช้ในการหุงข้าวเพื่อถวายให้กับดวงวิญญาณ
 ผู้ตายเท่านั้น แต่ละคนที่คว้ข้าวตอกจะต้องใช้มือข้างซ้ายและต้องคว้จำนวน 3 ครั้ง จากนั้นจะเหลา
 ไม้ไผ่เป็นก้านเล็กๆ นำข้าวตอกและถ่านที่ได้จากการเผาไหม้ นำมาร้อย โดยเปโปขุยที่ชายและหญิง
 ทำนั้นมีความแตกต่างกันคือ ผู้ชายจะนำข้าวตอกมาเสียบปลายไม้ทั้งสองข้าง ตรงกลางจะใช้ถ่าน
 เสียบไว้ ส่วนผู้หญิงจะต่างกันตรงที่ต้องเอาถ่านเสียบไว้ที่ปลายไม้ทั้งสองข้าง ตรงกลางใช้ข้าวตอก
 เสียบไว้ แต่ละคนจะทำคนละ 3 ชิ้น

ภาพ 26 การคั่วข้าวตอกต้องใช้มือช้ำยคั่ว

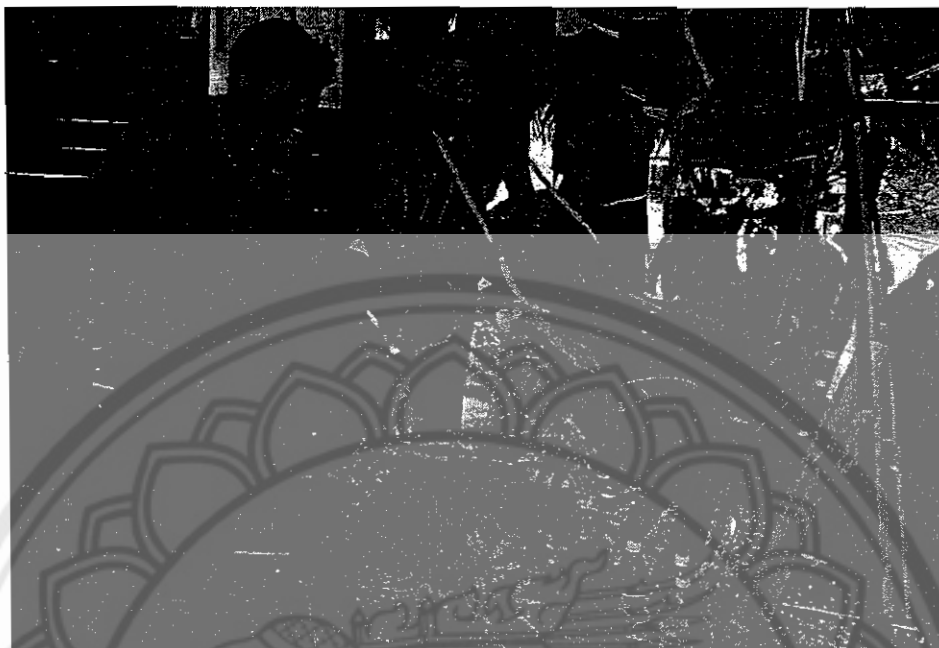

ภาพ 27 ผู้ที่คั่วข้าวตอกต้องช่วยกันร่อนข้าวตอก (เปไปชูข)

ภาพ 28 เปไปชุยที่ทำเสร็จแล้ว

เมื่อทำเปไปชุยเสร็จก็นำมาวางไว้ที่สัมภาระศพ หม้อและทัพพีที่ถูกใช้คั่วข้าวดอกจะถูกทุบทำลายให้แตกหักเพื่อไม่ให้นำกลับมาใช้อีก เมื่อพร้อมแล้วผู้นำการประกอบพิธีกรรมและผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมทั้ง 2 คน จะร่วมกันทำพิธีป่าก่อแก้ว โดยบุคคลที่ทำพิธีสมมติให้เป็นสุนัข 2 คนและผู้ตาย 1 คน ต้องนำตะกร้า (กืออ้อโล) มาสะพายไว้กับตัว การแต่งกายต้องสวมเสื้อและโสร่งกลับด้าน พร้อมกับถือสวิง (ชุย) ไปด้วยโดยสมมติว่าตนกำลังหาปลาอยู่ ส่วนคนที่สมมติว่าเป็นสุนัขอีกสองคนจะต้องเป่ากระบอกไม้ไผ่อันเล็กๆ (มอ โฟ) ให้มีเสียงดังพร้อมกับใช้เท้าเหยียบโสร่งของคนหาปลาจนหลุดให้ได้โดยจะวิ่งวนรอบๆ สัมภาระศพ (ต่ำเต๋อจ้อ เคาะติ) จำนวน 3 รอบ

ภาพ 29 การประกอบพิธีป่าเกอแว้ในวันสุดท้ายของพิธีกรรม

หลังจากทำพิธีป่าเกอแว้บนบ้านครบ 3 รอบแล้ว ผู้ทำพิธีทั้ง 3 คนก็จะย้ายลงมาข้างล่าง เพื่อเล่นการละเล่นที่เรียกว่า ลาวกระทบไม้หรือจิกิ บุคคลทั้ง 3 จะกระโดดข้ามไม้ไผ่ตามจังหวะ ความเร็วของไม้ที่กระทบกัน ซึ่งจะโดดข้ามไปมาเป็นจำนวน 3 รอบจึงถือว่าการละเล่นลาวกระทบ ไม้และการละเล่นสุดท้ายคือการเก็บน้ำผึ้ง (ท้อ กะ แน) เป็นการสมมติว่าผู้ตายต้องขึ้นไปเก็บน้ำผึ้งบน ต้นไม้ บุคคลที่จะเล่นมีจำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้ชาย 3 คน ไม้จำกัดอายุและสถานะ มีหน้าที่ ช่วยเหลือผู้ที่เก็บน้ำผึ้ง และเด็กผู้ชาย 1 คน ที่ต้องสมมติให้เป็นผู้ตายที่ต้องขึ้นไปเก็บน้ำผึ้งโดย ต้องสะพานย่ำมติดตัวไว้ 1 ใบเพื่อนำไปใส่น้ำผึ้ง วิธีการเล่นคือ ชาย 1 คนจะใช้ไม้ไผ่พาดไหล่ไว้ สมมติว่าตนเป็นต้นไม้ ส่วนอีก 2 คนจะคอยประคองตัวเด็กผู้ชายไว้ให้ได้ไปตามลำไม้ไผ่ เมื่อได้ จนถึงต้นไม้แล้วจะต้องลอดขาของชายที่สมมติว่าเป็นต้นไม้ ทำจนครบ 3 รอบถือว่าเสร็จสิ้น การละเล่น การละเล่นเหล่านี้จะมีชาวบ้านตั้งแต่เด็กจนกระทั่งคนชราให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ เนื่องจากทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและโอกาสที่ได้ชมการละเล่นนี้ก็หายาก

ภาพ 30 การเล่นเกมลาวกระทงไม้ (จิกรี)

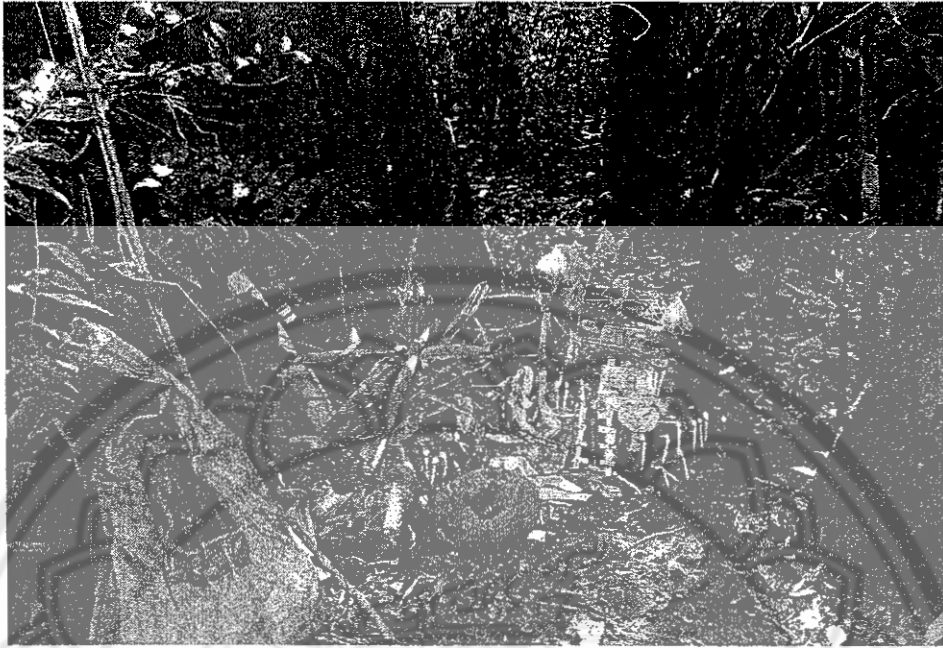
ภาพ 31 การเก็บน้ำผึ้ง (ท้อ กะ แน)

เมื่อการละเล่นการเก็บน้ำผึ้ง (ท้อ กะ แน) สิ้นสุดลงในช่วงเย็น ก็มีพิธีเลหม่มเช่นวันก่อนๆ วันนี้จำนวนหนุ่มสาวจะมาขับลำนำเป็นจำนวนมากเพราะเป็นคืนสุดท้ายของพิธีกรรม การละเล่นเก็บผลไม้ (ถ่อ สะเซซ่า) จะเล่นจนถึงเที่ยงคืน พอพ้นช่วงเวลาเที่ยงคืนเจ้าของบ้านจะเอากระดิ่ง (กอลแล) ที่ใช้เล่นเก็บผลไม้มาเผาทิ้ง เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าการเผาจะทำให้ดวงวิญญาณได้รับความเพลิดเพลินจากการละเล่นนั้นอย่างรวดเร็ว กระดิ่ง (กอลแล) เป็นวัสดุชิ้นเดียวเท่านั้นที่นำมาเผา ส่วนของชิ้นอื่นยังคงเก็บไว้ที่สัมภาระของศพเพื่อรอเอาไปวางไว้ที่โคนต้นไม้แดง (เส้ชะ)

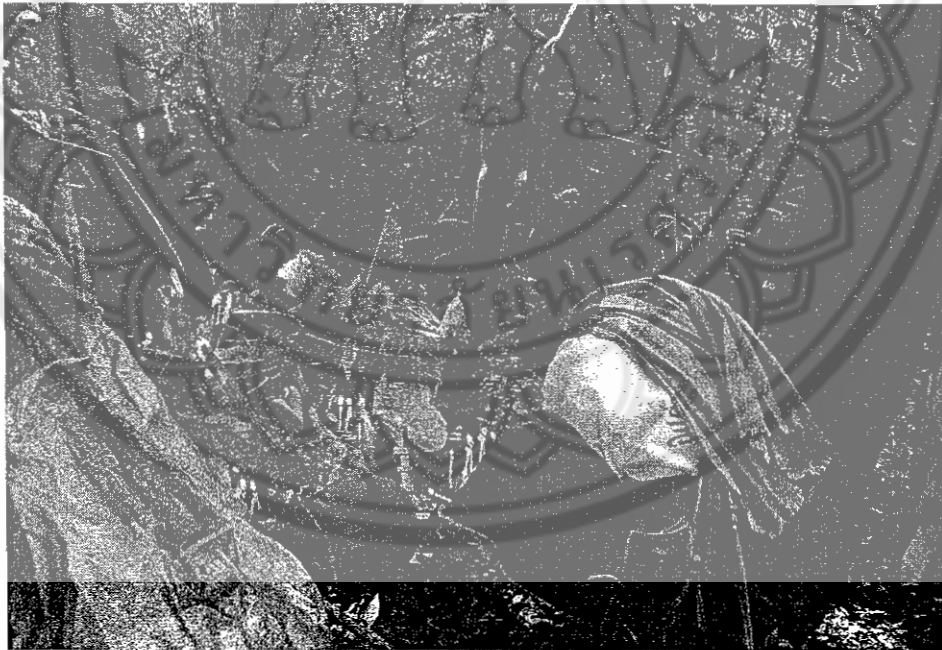
การขับลำนำจะจบลงในช่วงเช้าของอีกวัน เนื้อหาบทขับในตอนจบฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะขับลำนำเกี่ยวกับการบอกลาฝ่ายตรงข้ามหลังจากจบการขับลำนำแล้วทุกคนจะร่วมรับประทานอาหาร แล้วนั่งพูดคุยสนทนากันกับเพื่อนบ้านคนอื่นจนช่วงสายญาติๆ และเพื่อนบ้านจะช่วยกันขนสัมภาระศพ (ตาเต่อจือ เคาะถิ) ไปวางไว้ที่โคนต้นไม้แดง (เส้ชะ) ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ตายแล้ว ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าไม้แดงเป็นต้นไม้ที่มีความแข็งแรงสามารถเชื่อมโยงโลกมนุษย์กับโลกแห่งความตายได้ ความแข็งแรงของต้นไม้จะเป็นสื่อให้ดวงวิญญาณไปถึงอีกโลกหนึ่งอย่างปลอดภัย ระหว่างที่เอาสัมภาระเหล่านั้น ผู้ที่เป็นญาติจะกล่าวด้วยคำเป็นภาษากะเหรี่ยง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียกให้ดวงวิญญาณผู้ตายมารับสัมภาระที่วางไว้ให้ ส่วนบุคคลอื่นเมื่อสัมภาระไปวางแล้วแต่ละคนก็จะจุดเทียนแล้วปักลงกับดินหรือต้นไม้คนละ 1 เล่ม เพราะเชื่อว่าแสงเทียนจะให้แสงสว่างระหว่างเดินทางให้กับดวงวิญญาณของผู้ตาย

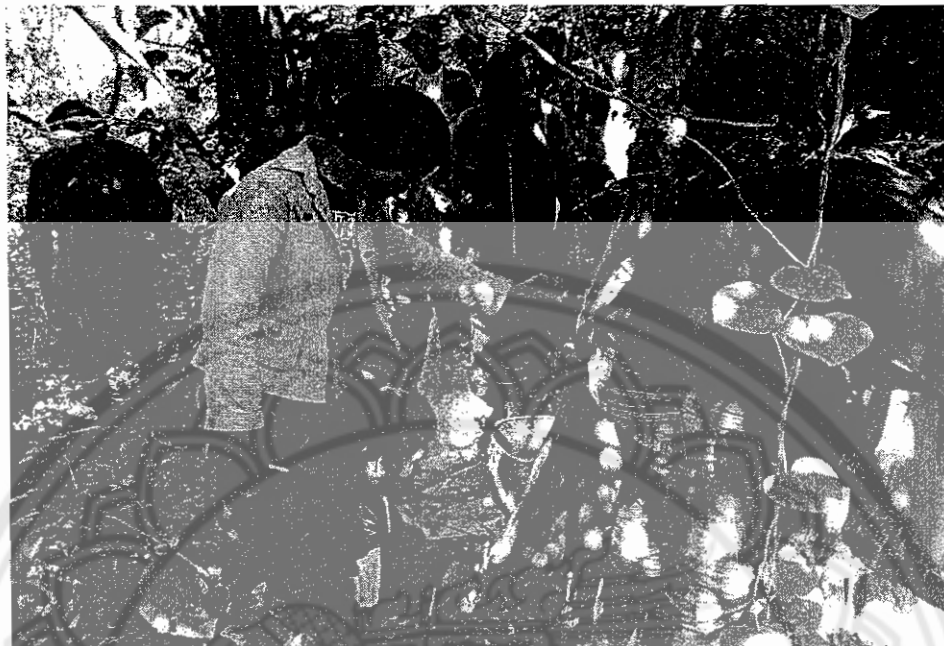
ภาพ 32 ชาวบ้านช่วยกันขนสัมภาระศพ (ตาเต่อจือ เคาะถิ)

ภาพ 33 สัมภาษณ์พนักงานนำมารวมบริเวณโค่นต้นไม้แดง (เส้ชะ)

ภาพ 34 ญาติผู้ใหญ่เรียกดวงวิญญาณให้มารับสัมภาษณ์

ภาพ 35 ญาติจุดเทียนแล้วปักไว้บริเวณโคนต้นไม้แดง (เสาชะ)

ภาพ 36 ญาติๆ ที่ไปส่งสัมภาระศพ (ดำเต๋อจือ เคาะถิ)

เมื่อทุกคนส่งสัมภาระศพเสร็จแล้ว จะต้องกลับมายังบ้านของผู้ตายก่อนเพราะชาวกะเหรี่ยงจะถือเป็นข้อห้ามว่าเมื่อกลับจากการเผาศพหรือส่งสัมภาระศพแล้วจะต้องไม่เข้าไปบ้านหลังใดก่อนเพราะจะทำให้ผีผี (อ่ากะหม่า ตะมือคา) เป็นผลให้คนในบ้านหลังนั้นเจ็บป่วยได้ ดังนั้นจึงต้องกลับมาที่บ้านของผู้ตายเพื่อนำน้ำมันสั้มปอยที่เจ้าของบ้านเตรียมไว้มารดมือและเท้าของตนแล้วจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน พิธีกรรมการขับลำนํ้าจึงจะถือว่าเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ลักษณะความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรม

ความเชื่อในพิธีกรรมการขับลำนํ้าเป็นการยอมรับที่แสดงถึงความศรัทธา โดยไม่ต้องการเหตุผลว่าสิ่งที่เชื่อนั้นมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาจำแนกความเชื่อตามองค์ประกอบในพิธีกรรมการขับลำนํ้าได้เป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า
2. ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
3. ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า
4. ความเชื่อเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า

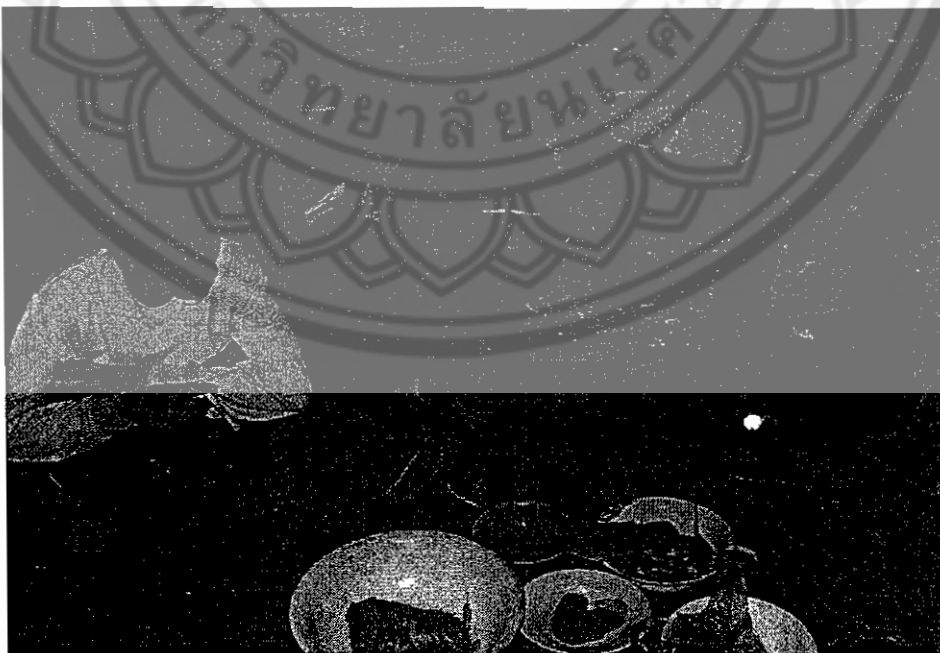
1. ความเชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า

ความเชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า ซึ่งถือว่าเป็นเชื่อความศรัทธาของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีที่จะมีผลให้พิธีกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีตั้งแต่เริ่มพิธีกรรมจนถึงสิ้นสุดพิธีกรรม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาแบ่งความเชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า ออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับผู้ประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า

เจ้าของบ้านจะหาบุคคลมาเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานหรือผู้นำ (ฮีโค) แต่หากหาผู้ประกอบพิธีกรรมไม่ได้จริงๆ ก็จะให้ผู้เคยมีประสบการณ์ในพิธีกรรมมาแล้วบ้างช่วยกันแนะนำ โดยเฉพาะการประกอบพิธีเลเหมหรือขี้ทิศทางให้กับดวงวิญญาณของผู้ตายจะใช้บุคคลประกอบพิธีเป็นชาย 3 คนเพราะการประกอบพิธีเลเหมเป็นขั้นตอนสำคัญของการประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า มีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ชายในการขับลำนํ้า หากได้ (การขี้ทิศทางให้กับดวงวิญญาณผู้ตาย) ส่วนผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมมีความเชื่อ

ว่าทั้ง 2 คน ต้องเป็นหลานชายของผู้ตาย มีสถานะภาพโสดและมีคุณสมบัติเป็นลูกคนกลางของครอบครัว (ไม่ใช่ลูกคนโตและคนสุดท้อง) ในกรณีที่ผู้ตายไม่มีหลานชายหรือมีแต่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวก็ต้องหาคนอื่นที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ การเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมาประกอบพิธีกรรมเชื่อว่า เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูและทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้รับทานิสงฆ์มากขึ้น ในการประกอบพิธีในวันแรกมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมคือนายพะเล่อดา ฉัตรชัยลีโอนาม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโมโกร ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบพิธีกรรมและเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะทำให้พิธีกรรมนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ มีความเชื่อว่าการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีและเป็นการสร้างกุศลให้กับตนเองและครอบครัว การชี้ทิศทางให้กับดวงวิญญาณของผู้ตายจะทำให้ ดวงวิญญาณเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่งอย่างมีความสุข ส่วนนายจอกุพอ ศรีจินตมาลัยและนายจีระศักดิ์ จรรยาแสงชัย เชื่อว่าตนเป็นหลานชายของผู้ตาย การได้เป็นผู้ประกอบพิธีจะทำให้ดวงวิญญาณของญาติผู้ใหญ่ได้รับความพึงพอใจและคุ้มครองให้ตนได้รับความปลอดภัยและเป็นการสร้างกุศลให้กับผู้ตายเพราะพิธีเลhemเป็นขั้นตอนของพิธีกรรมการขับไล่สิ่งที่ไม่ดีที่มีความสำคัญมาก ซึ่งทั้ง 2 คน ต้องเป็นผู้ประกอบพิธีเลhemตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของพิธีกรรมเพราะเชื่อว่าเมื่อเป็นตัวแทนในการประกอบพิธีต้องดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้น ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องรับผิดชอบ (นายพะเล่อดา ฉัตรชัยลีโอนาม, ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ ผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5/7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ภาพ 37 ผู้ร่วมพิธีกรรมและผู้นำในการประกอบพิธีกรรม

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับผู้ร่วมการขับลำนำ

ผู้ร่วมขับลำนำจะไม่มีอาการจำกัดสถานะ อายุและเพศ แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านในหมู่บ้าน มักจะให้หนุ่มสาวเป็นผู้ขับลำนำเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวจากต่างหมู่บ้านได้ทำความรู้จักกัน ผู้เข้าร่วมขับลำนำถือว่าเป็นการสร้างกุศลให้กับตนเอง ถือเป็นโอกาสที่จะแสดงความมีน้ำใจ เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อนก็ควรให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันเพราะถือว่าเป็นการสร้างความสามัคคี กับคนในหมู่บ้านด้วยและการร่วมขับลำนำนั้นเชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายได้รับบุญกุศลจากการปฏิบัติในพิธีกรรม ดวงวิญญาณได้รับความเพลิดเพลินจากการได้ฟังบทขับลำนำ (นายพาล่าแฮ ไม่มีนามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีศิริ ผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยะมะะคี หมู่ที่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 23 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนำ

พิธีกรรมการขับลำนำเป็นพิธีที่เห็นได้ไม่บ่อยนัก เนื่องจากโอกาสในการจัดพิธีกรรม นั้นไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้จัดพิธี เพราะเกิดจากการมีผู้ตายในครอบครัวหรือเพราะมีลางบอกเหตุ การฝัน ถึงผีบรรพบุรุษว่ามาวนเวียนขอส่วนกุศล ซึ่งเชื่อว่าเป็นเหตุให้คนในครอบครัวเจ็บป่วยและเมื่อมีการ ประกอบพิธีกรรมขึ้น บรรดาญาติ เพื่อนบ้านในหมู่บ้านและจากหมู่บ้านอื่นจึงถือเป็นโอกาสที่ตนจะแสดงออก ถึงความมีน้ำใจ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน การร่วมงานทำให้เป็นการสร้างบุญกุศล แก่ตนเองให้เกิดความสุขความเจริญและยังทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ไปใช้ชีวิตในอีกโลกหนึ่ง อย่างมีความสุขสบาย จากการมอบสัมภาระต่างๆ ให้เขาได้นำไปใช้

ความเชื่อของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษ (ญาติผู้ที่ตายแล้ว)

นั้นสามารถบินดลาคูณโทษแก่ลูกหลานได้ ดวงวิญญาณจะคอยคุ้มครองคนในครอบครัวและบรรดา เครื่องญาติ หากครอบครัวใดมีผู้เสียชีวิตลงแต่ไม่เคยประกอบพิธีกรรมการขับลำนำให้กับผู้ตายเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษอาจบันดาลให้คนในครอบครัวต้องเจ็บป่วยได้ การประกอบพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือน การแสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ตายไปแล้วเพราะมีการเตรียมเครื่องบูชา เครื่องสังเวยและวัสดุสิ่งของของผู้ตาย ขึ้นขอบมาอุทิศในพิธีกรรมด้วย (นายเจาะแล่อ วนาศรีธาดาและนางมะเอะเหย่ ธิตยศักดิ์ ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีศิริ ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ 31/7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 25 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551) นอกจากนี้การเข้าร่วมพิธีกรรมยังทำให้ได้พบปะกับเพื่อน ต่างหมู่บ้านด้วย จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ทำความรู้จักกันและการเข้าร่วมพิธียังทำให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินคลายความโศกเศร้าให้กับญาติพี่น้องของผู้ตายและทำให้บรรยากาศงานศพไม่เงียบเหงา ได้อีกทางหนึ่ง

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม หมายถึง ความเชื่อที่วัตถุและสิ่งของถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี ซึ่งประกอบด้วย เครื่องบูชา เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้และภาชนะใส่เครื่องบูชาเครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ ดังนี้

1. เครื่องบูชา เครื่องบูชาเป็นสิ่งที่สำคัญในพิธีกรรมมากเพราะถือว่าเป็นของสูงที่จำเป็นต้องใช้ประกอบพิธี ในพิธีกรรมการขับไล่ผีเครื่องบูชาประกอบด้วย ได้แก่ ฐูป (เป๋อเน เนอมุ), เทียน (เป๋อเนวา)และน้ำมันส้มป่อย (พือชิตี) เพราะชาวบ้านยะเมะคีมีความเชื่อเกี่ยวกับ เครื่องบูชาเหล่านี้ดังนี้

1.1 ฐูป (เป๋อเน เนอมุ) การที่ชาวบ้านใช้ฐูปบูชาผีนั้นเพราะมีความเชื่อว่าผู้ที่ตายไปแล้วเปรียบเสมือนดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่สามารถคุ้มครองดูแลผู้ให้ความเคารพ การใช้ฐูปยังทำให้เป็นการติดต่อและเรียกดวงวิญญาณให้มารับเครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่จัดเตรียมไว้ให้

1.2 เทียน (เป๋อเนวา) การจุดเทียนจะจุดคู่กับฐูปและจุดเพียง 1 เล่มแล้ววางไว้รอบ ๆ สัมภาระศพ (ตาเต๋อจือ เคาะถิ) โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าแสงสว่างจากเทียนจะให้ความสว่างไสวต่อชีวิต การจุดเทียนแล้ววางรอบๆ เพราะเชื่อว่าแสงสว่างจากเทียนจะช่วยส่องทางให้กับดวงวิญญาณผู้ตายจะเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง (นายจอแควะ ก่อเกียรติชลาถัย ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี, ผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ 31/7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 24 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

1.3 น้ำมันส้มป่อย (พือชิตี) การใช้น้ำมันส้มป่อยเป็นเครื่องบูชา เพราะชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า การใช้น้ำมันส้มป่อยเปรียบเสมือนการขอขมาลาโทษผู้ตาย หากเคยมีเรื่องบาดหมางใจกันก็จะถือว่าเป็นขอการอโหสิกรรมจากผู้ตาย การปฏิบัตินั้นต้องใช้มือข้างซ้ายจับใบไม้จุ่มในน้ำมันส้มป่อยแล้วนำไปพรมลงบนสัมภาระศพ (ตาเต๋อจือ เคาะถิ) จำนวน 3 ครั้ง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าโลกวิญญาณอยู่ในทางตรงกันข้ามกับโลกมนุษย์ จึงต้องใช้มือซ้ายในการทำพิธีเพราะโดยปกติคนส่วนใหญ่มักใช้มือขวา น้ำมันส้มป่อยจะใช้อีกครั้งในวันสุดท้ายของพิธีกรรมคือหลังจากที่ไปส่งสัมภาระศพแล้ว ทุกคนจะกลับมายังบ้านของผู้ตายก่อนเพื่อล้างมือและล้างเท้าด้วยน้ำมันส้มป่อย เพราะเชื่อว่าดวงวิญญาณนั้นจะได้ไม่ติดตามมาด้วย

(นายจอแอะ อังรังศีลธรรม ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี, ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 5 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 24 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

2. **เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้** เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมการขับไล่ประภอบด้วย เครื่องดื่ม อาหารและวัสดุสิ่งของของผู้ตาย ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ ดังนี้

2.1 **เครื่องดื่ม** เครื่องดื่มที่ใช้ในการจัดเลี้ยงให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย ประกอบด้วย น้ำ (ที), น้ำอวดลม (ที เซอ) และสุรา (ลี) โดยชาวบ้านยะมะคีมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่มอบให้ดวงวิญญาณ ดังนี้

น้ำ (ที) และน้ำอวดลม (ที เซอ) โดยชาวบ้านยะมะคีมีความเชื่อว่ามีน้ำนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งการตาย การมอบน้ำจึงทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตาย ได้ใช้ประโยชน์ในอีกโลกหนึ่งเหมือนตอนที่ยังอยู่ในโลกมนุษย์ โดยนำน้ำบรรจุใส่กระบอกลไม้ไผ่ (ที เต้อ) 1 กระบอกลไม้ไผ่บรรจุขวดหรือแก้วน้ำเพราะในสมัยก่อนที่ความเจริญยังเข้ามาไม่ถึงชาวกะเหรี่ยง จะใช้กระบอกลไม้ไผ่บรรจุน้ำเอาไว้อุปโภคบริโภค การใช้กระบอกลไม้ไผ่จึงเปรียบเสมือนการอนุรักษ์ความเป็นชนเผ่าของตนไว้เพราะเป็นภาชนะที่ชาวกะเหรี่ยงเคยใช้บรรจุน้ำมาตั้งแต่อดีต ส่วนน้ำอวดลม (ที เซอ) มอบให้ดวงวิญญาณเพื่อเป็นเครื่องเซ่นไหว้

สุรา (ลี) การใช้สุรา (ลี) หรือเหล้าขาวที่หาซื้อตามร้านทั่วไปหรืออาจเป็นเหล้าขาวที่ชาวบ้านต้มกันเองเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพราะชาวบ้านยะมะคีมีความเชื่อว่าการดื่มเหล้าทำให้เกิดความสนุกสนานคลายเครียดทั้งยังเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาเพราะชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้เหล้าขาวในงานสังสรรค์และงานพิธีต่างๆ มาตั้งแต่สมัยโบราณ การไหว้ด้วยเหล้าจึงทำให้ดวงวิญญาณเกิดความพึงพอใจ

2.2 **อาหาร (ต้าอ้อ)** อาหารที่จัดเตรียมประกอบด้วย หมาก (เสะซ่า), ยาสูบ (ยาสูบ), ข้าวห่อ (เหมโบ้) เพราะมีความเชื่อดังนี้

หมาก (เสะซ่า) ชาวบ้านยะมะคีเชื่อว่า หมากเป็นของขบเคี้ยวโดยจะรับประทานมากพร้อมกับปูนแดง (ทุ่ กงอ) นิยมใช้ในการต้อนรับแขกและเป็นประเพณีนิยมมาแต่โบราณ ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงก็ยังนิยมเคี้ยวมากเช่นเดิมและผู้ตายก็ชอบรับประทานหมาก เมื่อนำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ

ยาสูบ (ยาสูบ) ชาวบ้านยะมะคีเชื่อว่า คนสมัยก่อนนิยมสูบบุหรี่หลังจากรับประทานอาหารและนิยมใช้ในการต้อนรับแขก จึงควรมอบให้ดวงวิญญาณนั้นได้สูบเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ (นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 7 บ้านยะมะคี ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 28 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ข้าวห่อ (เหมมโบ้) การเช่นไหว้ด้วยข้าวห่อนั้นชาวบ้านยะเมะคีเชื่อว่า เพื่อให้ผู้ตายมีอาหารรับประทานระหว่างที่เดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง โดยจะนำข้าวที่หุงสุกแล้วมาห่อใบไม้อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่ใบตองกล้วยเพราะใบตองกล้วยจะนิยมใช้สำหรับคนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เชื่อว่าไม่ควรใช้กับผู้ที่ตายไปแล้วจากนั้นมัดด้วยด้ายสีขาวแล้วใส่ไว้ในตะกร้า (ก็้ออ้อโล) นำไปวางรวมกับสัมภาระศพ (ต่าเต้อจือ เคาะถิ) (นายหง่วยเซอ ลัดตามาลัย ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีคีรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 24 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

2.3 วัสดุสิ่งของของผู้เสียชีวิตและสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรม วัสดุสิ่งของของผู้ตายและสิ่งของที่ต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรมการรับลำนํ้า ประกอบด้วย เสื้อผ้า (เซ, ปีนแก๊ป (เส่ หนะ), กระดัง (กอแล), มีด (แขะ), สวิง (ชุย), เปไปชุย, กระบอกไม้ไผ่ (มอ โฟ), บ่าน (เดอะ) การมอบวัสดุสิ่งของของผู้ตาย และสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรม เพราะชาวบ้านมีความเชื่อ ดังนี้

เสื้อผ้า (เซ) การมอบเสื้อผ้า (เซ) ชาวบ้านยะเมะคีเชื่อว่า เมื่อผู้ที่ตายไปอยู่ในอีกโลกหนึ่งจะทำให้มีเสื้อผ้าสวมใส่ เสื้อผ้าที่ถวายนั้นจะเป็นของผู้ตายเอง โดยจะต้องกลับด้านในออกมาด้านนอกเพราะเชื่อว่าโลกมนุษย์กับโลกแห่งวิญญาณนั้นอยู่ตรงกันข้าม ในพิธีกรรมนี้นอกจากต้องใช้เสื้อผ้าของผู้ตายแล้ว ชาวบ้านยะเมะคีก็นำเสื้อผ้าของตนมาแขวนมัดรวมกันไว้ที่ไม้ง่ามศพ (เนาะกร่า กรา) ผ้าที่มัดรวมกันนั้นชาวบ้านเรียกว่า ต่ากะจือ การนำเสื้อผ้ามาแขวนเพราะมีเชื่อว่าเสื้อผ้าที่แขวนนั้นเป็นเหมือนต้นไม้ (เส่ ชู) ที่จะให้ร่มเงาแก่ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ พักยามเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง นอกจากนี้จำนวนของเสื้อผ้าที่นำมาแขวนยังเป็นการแสดงถึงความรักความนับถือที่มีต่อผู้ตาย และหากเป็นที่เคารพของคนทั่วไปก็จะมีจำนวนเสื้อผ้ามาก (นางหมู่คา วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีคีรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 21 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

ปิ่นแก๊ป (เส่ หนะ) ปิ่นแก๊ปที่ใส่ในพิธีเป็นของผู้ตายที่เคยใช้ล่าสุดเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ชาวบ้านเชื่อว่าปิ่นแก๊ปซึ่งเป็นสมบัติของผู้ตายจะทำให้เกิดความพึงพอใจเพราะเป็นของที่ผู้ตายเคยใช้ ก็ควรนำไปใช้ในโลกริเวณด้วยและเมื่อนำมาใช้ ในพิธีแล้วจะไม่นำกลับมาใช้อีกเด็ดขาด เพราะจะไม่ใช่สิริมงคลต่อชีวิต (นางสาวพิศสมัย วนาศรีธาดา ผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัดณ์ จีคีรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยะเมะคี หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

กระดัง (กอแล) กระดังที่ใส่ในการประกอบพิธีกรรมการรับลำนํ้าเป็นกระดัง (กอแล) ที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันในครอบครัวของผู้ตาย กระดังจะนำมาใช้ในการละเล่นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมคือ ถ้อ เสะซา หมายถึง การเก็บผลไม้ ซึ่งผู้เล่นจะวาดรูปต้นไม้มีกิ่งทั้งหมด 9 กิ่งลงบนกระดัง (กอแล)

แล้วใช้เทียน (เปอ แนวา) สมมติเป็นผู้ตาย ส่วนหมาก (เสะซ่า) สมมติว่าเป็นผลไม้บนต้นไม้ การละเล่นนี้ก็เพื่อเป็นการสมมติว่าผู้ตายต้องเก็บผลไม้ไว้รับประทานยามต้องเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง การใช้กระดิ่งในการละเล่นเก็บผลไม้เพราะมีความเชื่อว่าการวาดต้นไม้บนกระดิ่งๆ เปรียบเสมือน พื้นดินที่ให้ผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อชาวกะเหรี่ยง ส่วนหมากที่สมมติว่าเป็นผลไม้ เพราะเชื่อว่าหมากเป็นผลไม้ที่นิยมรับประทานในชีวิตประจำวันมาแต่โบราณ เพราะฉะนั้นการใช้หมากแทนผลไม้จึงเหมาะสมกว่าสิ่งอื่น (นายจอบู ศรีจินดามาลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

มิด (แจะ) มิดที่นำมาใช้ในพิธีเป็นมิดที่ผู้ตายเคยใช้ ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อมิดเป็นของใช้ของผู้ตายก็ควรจะถวายเพื่อให้ผู้ตายนำไปใช้ประโยชน์ในอีกโลกหนึ่ง (นางหมู่ดา วนาศรีธาดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 551)

สวิง (ชุย) สวิงเป็นอุปกรณ์ส่วนหนึ่งที่ใช้ในการละเล่นป่าแก่แก้ว ซึ่งมีผู้เล่นจำนวน 3 คน โดยสองคนสมมติให้เป็นสุนัข อีก 1 คนสมมติเป็นคนหาปลาโดยใช้สวิงในเป็นอุปกรณ์ในการหาปลา ชาวบ้านยะแะคะคีเชื่อว่าสวิงนั้นมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ดำเนินชีวิตไปได้

เปไปชุย เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับลำนำ เปไปชุยเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องทำขึ้นมาเอง ชาวบ้านมีความเชื่อว่าข้าวตอกที่ได้จากการคั่วจนแตกเป็นดอกและถ่านที่ได้จากการเผาไหม้หมายถึง การมีข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ทั้งในภพนี้และภพหน้าของผู้ตาย

กระบอกไม้ไผ่ (มอ โฟ) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้การประกอบพิธีกรรมการขับลำนำ ทำมาจากไม้ไผ่ใช้เป่าขณะมีการละเล่นป่าแก่แก้ว เพราะเชื่อว่าเสียงที่ดังจากการเป่ามอ โฟ เป็นเสียงร้องของสุนัข

บ้าน (เดอะ) ชาวบ้านยะแะคะคีเชื่อว่าการมอบบ้าน (เดอะ) เพื่อให้ดวงวิญญาณผู้ตายมีที่อยู่อาศัยเมื่ออยู่ในอีกโลกหนึ่ง โดยจะตกแต่งประดับประดาให้สวยงาม แล้วจะนำของใช้ที่จะเป็นและอาหารต่างๆ ใส่ไว้ในบ้านที่ถวาย เพื่อให้มีของใช้จำเป็นไว้ใช้และมีอาหารไว้รับประทาน

2.4 ภาชนะที่ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ ภาชนะที่ญาติๆ และเพื่อนบ้านช่วยกันจัดเตรียมเพื่อใช้ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ในการ

ประกอบพิธีกรรมขับลำนำประกอบด้วย ดังนี้ ตะกร้า (กืออ้อโล), หม้อ (กะเปือ), กระบอกไม้ไผ่ สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต้อ), จาน (ลอคค), ช้อน (หน้อเต้อ) และแก้วน้ำ (ทีหน้อเบระ) เพราะชาวบ้านมีความเชื่อ ดังนี้

ตะกร้า (กืออ้อโล) การให้ตะกร้าเพราะมีความเชื่อว่าเมื่อผู้ตายมีสัมภาระหรือของที่จำเป็น เช่น เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ชาวบ้านมอบให้ ได้แก่ เสื้อผ้า (เซ), ข้าวห่อ (เหมโบ), หมาก (เสชะ), ปูนแดง (ทุ กงอ), ยาสูบ (ยาสูบ) และขนม ของขบเคี้ยวต่างๆ ก็จะใช้ตะกร้า (กืออ้อโล) เป็นภาชนะใส่สิ่งของเหล่านี้เพื่อสะดวกในเดินทางไปยังอีกโลกหนึ่ง (นายจ้อเฮอะ จรรยาแสงชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยะมะคี หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอลุ่มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 23 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

หม้อ (กะเปือ) เป็นภาชนะที่ใช้ในการประกอบอาหารสำหรับอุทิศให้กับดวงวิญญาณผู้ตายเท่านั้น โดยจะนำหม้อใบนี้มาหุงข้าวและคั่วข้าวตอก (แวนเปไป) ซึ่งจะไม่ใช่ร่วมกับการประกอบอาหารที่จัดเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเพราะเชื่อว่า หม้อที่จะใช้ในประกอบอาหารสำหรับดวงวิญญาณผู้ตายนั้นไม่ควรจะใช้กับคนที่ยังมีชีวิตอยู่เพราะถือว่าจะไม่เป็นสิริมงคลต่อชีวิต และในวันสุดท้ายของพิธีกรรมจึงต้องทำลายหม้อใบนี้โดยการทุบให้แตกจนใช้งานไม่ได้ (นางมือณีโพ จรรยาแสงชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาววิลาวัลย์ จีศิริ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอลุ่มผาง จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551)

กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต้อ) เป็นภาชนะที่ใช้ในพิธีกรรมการขับลำนำ โดยจะใช้ในการบรรจุน้ำเพื่อให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต้อ) เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านสมัยก่อนที่นิยมใช้กระบอกไม้ไผ่บรรจุน้ำเพราะมีความปลอดภัยและกระบอกไม้ไผ่สามารถรักษาความเย็นของน้ำได้นานซึ่งปัจจุบันไม่ได้ใช้ในพิธีกรรมการขับลำนำเท่านั้น ในพิธีแต่งงานก็ยังใช้ด้วยและในชีวิตประจำวันของชาวกระเหรี่ยงบ้านยะมะคีก็ยังมีการใช้กระบอกไม้ไผ่บรรจุน้ำไว้บริโภคอยู่

จาน (ลอคค) ช้อน (หน้อเต้อ) และแก้วน้ำ (ทีหน้อเบระ)

เป็นภาชนะที่นำมาใช้ใส่เครื่องสังเวทหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมการขับลำนำ โดยนำมาใส่อาหารเพื่อให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย ภาชนะเครื่องใช้เหล่านี้จะแยกใช้เฉพาะกับผู้ตายเท่านั้น ทั้งนี้ชาวบ้านเชื่อว่าภาชนะเหล่านี้เป็นของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในโลกของวิญญาณก็มีความจำเป็นต้องใช้เช่นกัน จึงเป็นของสำคัญที่ต้องจัดหาให้ได้นำไปใช้ในโลกลงแห่งวิญญาณด้วย โดยในวันสุดท้ายจะนำจาน (ลอคค) ช้อน (หน้อเต้อ) และแก้วน้ำ (ทีหน้อเบระ) ไปวางพร้อมกับสัมภาระชนิดอื่นที่ต้นไม้แดง (เสชะ) ทั้งหมด

3. ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี

ความเชื่อของชาวบ้านยะมะคี ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี ดังนี้

1. ในกรณีที่ลูกหลานจัดพิธีกรรมการขับไล่ผีที่บ้านของผู้ตาย ก็เพราะมีความเชื่อว่าหากบุคคลใดก็ตามที่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น ๆ เมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็ควรจัดพิธีกรรมที่บ้านหลังนั้น การปฏิบัติดังนี้เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ หากไม่ปฏิบัติตามจะทำให้เกิดความไม่เป็นที่ปรารถนาต่อครอบครัวของผู้จัดพิธีกรรม

2. ในกรณีที่บุตรหลานจัดพิธีกรรมการขับไล่ผีกับพื้นดินในบริเวณบ้านของลูกคนโตของผู้ตาย เพราะมีความเชื่อ ว่าหากบุคคลใดไม่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น ๆ เมื่อเสียชีวิตไปแล้วลูกหลานต้องการทำบุญไปให้ ก็ควรจัดพิธีกรรมที่บ้านลูกคนโตของครอบครัว ญาติ ๆ คนอื่นก็ต้องไปร่วมพิธีกรรมที่บ้านหลังนั้นด้วย

ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผีที่หมู่บ้านยะมะคีครั้งนี้ มีการจัดพิธีกรรมที่บ้านของผู้ตาย เพราะเคยอาศัยอยู่บ้านหลังนั้นจนกระทั่งเสียชีวิต

4. ความเชื่อเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ผี

พิธีกรรมการขับไล่ผีไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีที่แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ตายที่ต้องการให้จัดพิธีกรรมกี่วัน หรือความประสงค์ของบุตรหลานบรรดาญาติพี่น้องและขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย แต่ส่วนมากชาวกะเหรี่ยงมักจะจัดพิธีกรรมการขับไล่ผีเป็นจำนวนคือ คือ 3 คืน 5 คืนและ 7 คืน เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนวันว่า งานที่เป็นอวมงคลควรจัดจำนวนเป็นเลขคู่และการจัดพิธีกรรมการขับไล่ผีครั้งนี้ได้จัดขึ้นที่บ้านของนายจอบะแฮ ทักษะสกุลโรจน์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยนายจอบะแฮ ทักษะสกุลโรจน์ มีความสัมพันธ์เป็นบุตรชายของผู้ตาย ประสงค์จะประกอบพิธีเป็นเวลาทั้งหมด 3 คืน 4 วัน คือระหว่าง วันศุกร์ ที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ถึงวันจันทร์ ที่ 22 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 เนื่องจากเชื่อว่าเป็นการกำหนดระยะเวลาเป็นจำนวนคู่และมีความเหมาะสม หากจัดพิธีหลายวันอาจสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น โดยฌาปนกิจศพในวันเสาร์ที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 เวลา 14.00 น. เพราะเมื่อชาวกะเหรี่ยงเสียชีวิตจะไม่นำศพไว้ในบ้านหลายวันอย่างน้อยจะเก็บศพไว้ที่

บ้านเพียงหนึ่งวันเท่านั้น เพราะการรีบมาปณิศพอโดยเร็วแล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ทันที ชาวบ้านเชื่อว่าดวงวิญญาณนั้นจะได้รับกุศลเร็วขึ้นและเดินทางไปยังโลกของวิญญาณอย่างมีความสุข

